

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı:2019/94

Karar Sayısı:2022/32

Karar Tarihi:24/3/2022

R.G. Tarih - Sayı:8/7/2022 - 31890

İPTAL DAVASINI AÇAN: Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri Engin ALTAY, Özgür ÖZEL, Engin ÖZKOÇ ile birlikte 128 milletvekili

İPTAL DAVASININ KONUSU: 17/7/2019 tarihli ve 7186 sayılı Gelir Vergisi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un;

A. 6. maddesiyle 14/1/1970 tarihli ve 1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu'na eklenen geçici 12. maddenin,

B. 9. maddesiyle 8/5/1985 tarihli ve 3201 sayılı Yurt Dışında Bulunan Türk Vatandaşlarının Yurt Dışında Geçen Sürelerinin Sosyal Güvenlikleri Bakımından Değerlendirilmesi Hakkında Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasının;

1. Birinci cümlesinde yer alan "...% 32'sidir." ibaresinin "...%45'idir." şeklinde değiştirilmesinin,

2. Üçüncü cümlesinin yürürlükten kaldırılmasının,

C. 10. maddesiyle 3201 sayılı Kanun'un;

1. 5. maddesinin değiştirilen dördüncü fıkrasının,

2. 5. maddesine eklenen altıncı fıkranın,

Ç. 12. maddesiyle 3201 sayılı Kanun'un geçici 5. maddesinin yürürlükten kaldırılmasının,

D. 20. maddesiyle 8/3/2007 tarihli ve 5597 sayılı Yurt Dışına Çıkış Harcı Hakkında Kanun ile Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 1. maddesinin (1) numaralı fıkrasının;

1. Birinci cümlesinde yer alan "...15 Türk Lirası..." ibaresinin "...50 Türk lirası..." şeklinde değiştirilmesinin,

2. İkinci cümlesinde yer alan "...bu miktarı..." ibaresinin "...bu miktarı üç katına kadar artırmaya veya..." şeklinde değiştirilmesinin,

E. 31. maddesiyle 14/3/2013 tarihli ve 6446 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu'na eklenen geçici 25. maddede yer alan "...kendiliğinden uzamış kabul edilir." ibaresinin,

F. 32. maddesiyle 6446 sayılı Kanun'a eklenen geçici 26. maddenin;

1. (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "...otuz altı ay süreyle uzatılır." ibaresinin,

2. (2) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan “...idarenin fesih hakkının ötelenmesi de dahil olmak üzere...” ibaresinin,

Anayasa'nın 2., 5., 10., 13., 23., 35., 48., 56., 60., 62., 65. ve 73. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebidir.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKÜMLERİ

Kanun'un iptali talep edilen kuralların da yer aldığı;

1. 6. maddesiyle 1211 sayılı Kanun'a eklenen geçici 12. madde şöyledir:

“Geçici Madde 12- (Ek:17/7/2019-7186/6 md.)

Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihe kadar ayrılmış bulunan ihtiyat akçelerinin tamamı, birikmiş fevkalade ihtiyat akçelerinin ise son yılın kârından ayrılan kısmı hariç tamamı Genel Kurul kararı aranmaksızın Hazineye verilir.”

2. 9. maddesiyle;

a. 3201 sayılı Kanun'un ibare değişikliği yapılan 4. maddesi şöyledir:

“Borçlanma tutarı ve borçlanma tutarının iadesi

Madde 4- (Değişik: 17/4/2008-5754/79 md.)

Borçlanılacak her bir gün için tahakkuk ettirilecek borç tutarı, başvuru tarihindeki 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 82 nci maddesinde belirtilen prime esas asgari ve azamî günlük kazanç arasında seçilecek günlük kazancın %45'idir. Ancak, prime esas asgari günlük kazancın altında olmamak üzere borçlanma tutarına esas alt sınırı farklı bir miktarda belirlemeye Cumhurbaşkanı yetkilidir. (Mülga cümle:17/7/2019-7186/9 md.) (...) Tahakkuk ettirilen borç tutarı, tebliğ edildiği tarihten itibaren üç ay içerisinde ödenir. Ödeme yapılan gün sayısı prim ödeme gün sayısına ve prime esas kazançta dahil edilir. Tahakkuk ettirilen prim borcunu tebligat tarihinden itibaren üç ay içerisinde ödemeyenler için yeniden başvuru şartı aranır.

Borçlanmadan sonradan vazgeçenler ile yapılan borçlanma sonrasında aylık bağlanması için gerekli şartları yerine getiremeyenlere ve bunların hak sahiplerine talepleri üzerine yaptıkları ödemeler, faizsiz olarak iade edilir.

Ancak yurt dışında iken borçlanma isteğinde bulunacak sigortalı veya hak sahipleri Yeni Türk Lirası olarak bildirilecek tutarın karşılığını (...) cinsinden, Türkiye'de ise Yeni Türk Lirası olarak öderler.”

b. 3201 sayılı Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasının yürürlükten kaldırılan üçüncü cümlesi şöyledir:

“Borçlanılan süreler, yurda kesin dönüş yapılmış olması şartıyla aylık tahsisi için yazılı talepleri halinde 5510 sayılı Kanunun 41 inci maddesinin son fıkrası hükümlerine göre değerlendirilir.”

3. 10. maddesiyle 3201 sayılı Kanun'un dördüncü fıkrası değiştirilen ve altıncı fıkranın eklendiği 5. maddesi şöyledir:

“Süre tespiti, sigortalılığın başlangıcı ve sürelerin değerlendirilmesi

Madde 5- (Değişik birinci fıkra: 17/4/2008-5754/79 md.) Yurt dışındaki sigortalılık sürelerinin tespitinde, bunu belirten ve istek sahibinin ibraz edeceği ispatlayıcı belgelerde kayıtlı bulunan tarihler arasındaki son tarihten geriye doğru olmak üzere gün sayıları esas alınır, bu tespit 1 yıl 360 gün, 1 ay 30 gün hesaplanır.

Sosyal güvenlik kanunlarına tabi hizmetleri olanların, borçlandıkları gün sayısı, prim ödeme gün sayıları ile ilgili hizmetlerine katılır. Sigortalılığın başlangıç tarihinden önceki süreler borçlanılmış ise, sigortalılığın başlangıç tarihi, borçlanılan gün sayısı kadar geriye götürülür.

Sosyal güvenlik kuruluşlarına tabi hizmeti bulunmayan istek sahiplerinin sigortalılıklarının başlangıç tarihi, borçlarını tamamen ödedikleri tarihten borçlanılan gün sayısı kadar geriye götürülen tarihtir.

(Ek fıkra: 17/4/2008-5754/79 md.) (Değişik fıkra:17/7/2019-7186/10 md.) Yurt dışı hizmet borçlanmasına ait süreler 5510 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamında geçmiş sigortalılık süresi olarak kabul edilir.

(Ek fıkra: 17/4/2008-5754/79 md.) Sosyal güvenlik sözleşmesi yapılmış ülkelerdeki hizmetlerini, bu Kanuna göre borçlananların, sözleşme yapılan ülkede ilk defa çalışmaya başladıkları tarih, ilk işe giriş tarihi olarak dikkate alınmaz. (Ek cümle: 10/9/2014-6552/29 md.) Ancak, uluslararası sosyal güvenlik sözleşmelerinde Türk sigortasına girişinden önce âkit ülke sigortasına girdiği tarihin Türk sigortasına girdiği tarih olarak kabul edileceğine ilişkin özel hüküm bulunan ülkelerdeki sigortalılık sürelerini borçlananların âkit ülkede ilk defa çalışmaya başladıkları tarih, ilk işe giriş tarihi olarak kabul edilir.

(Ek fıkra:17/7/2019-7186/10 md.) Türkiye’deki sigortalılığın başlangıç tarihinden önceki sürelerin borçlandırılması hâlinde bu süreler 5510 sayılı Kanunun 41 inci maddesinde yer alan hükümler esas alınarak Türkiye’deki sigortalılık başlangıç tarihinden, Türkiye’de sigortalılık yok ise borçlanma tutarının tamamen ödendiği tarihten geriye götürülen sürelere ait ilgili aylara mal edilir.”

4. 12. maddesiyle 3201 sayılı Kanun’un yürürlükten kaldırılan geçici 5. maddesi şöyledir:

“Geçici Madde 5- (Ek: 17/4/2008-5754/79 md.)

Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce 8/6/1949 tarihli ve 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununa tabi iştirakçi olanların bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce veya sonra yurtdışında geçen hizmetlerinin borçlandırılmasında, borç tutarı ilgililerin Türkiye’den ayrılmadan önce Sandığa tabi hizmetlerinden en son bıraktıkları derece ve kademelerine yurtdışında geçirdikleri ve borçlanmak istedikleri sürenin her üç yılına bir derece ve her yılına bir kademe verilmek ve öğrenim durumları itibarıyla 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun değişik 36 ncı maddesindeki yükselebilecekleri dereceleri geçmemek üzere tespit edilecek derece, kademe ve ek göstergeleri ile emekli keseneğine esas aylığın hesabına ait tüm unsurların toplamının müracaat tarihinde yürürlükte olan katsayı ile çarpımı sonucu bulunacak tutarlar esas alınarak, yine o tarihteki kesenek ve karşılık oranlarına göre hesap edilir.”

5. 20. maddesiyle 5597 sayılı Kanun’un ibare değişiklikleri yapılan ve (7) numaralı fıkranın eklendiği 1. maddesi şöyledir:

“Yurt dışına çıkış harcı

*MADDE 1- (1) (Değişik: 28/3/2013-6455/52 md.) Yurt dışına çıkış yapan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarından çıkış başına **50 Türk lirası** harç alınır. Cumhurbaşkanı, **bu miktarı üç katına kadar artırmaya veya sıfıra kadar indirmeye yetkilidir.***

(2) Yurt dışına çıkış harcının mükellefi, yurt dışına çıkış yapan kişilerdir.

(3) (Değişik: 28/3/2013-6455/52 md.) Çıkış tarihi itibarıyla yurt dışında oturma izni bulunanlar, 7 yaşını doldurmamış olanlar, pasavan ve benzeri belgelerle çıkış yapanlar, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetine kimlik belgesiyle çıkış yapanlar ile yurt dışına ticari amaçla sefer yapan kara, deniz, hava ve demiryolu toplu taşıma ve yük taşıma araçlarının mürettebatı (...) yurt dışına çıkış harcı alınmaz.

(4) Harcın beyan ve ödenmesinden sorumlu tutulan gerçek ve tüzel kişiler, tahsil ettikleri harcı gelir veya kurumlar vergisi bakımından bağlı oldukları vergi dairesine bir beyanname ile bildirmek ve üç gün içinde ödemekle yükümlüdürler.

(5) Bu Kanun hükümlerine göre ödenen harç, katma değer vergisi matrahının hesabında dikkate alınmaz.

(6) Gelir İdaresi Başkanlığı; harcın tahsilat şeklini belirlemeye, harca tabi işlemlere taraf olanları harcın ödenmesinden sorumlu tutmaya, harca ilişkin beyan dönemlerini tahsilat tutarına bağlı olarak, onbeş günlük, aylık veya üçer aylık dönemler itibarıyla tespit etmeye, harcın iadesi ile bu maddenin uygulanmasına ilişkin diğer usul ve esasları belirlemeye yetkilidir.

(7) (Değişik:17/7/2019-7186/20 md.) Bu madde uyarınca alınan harcın çıkış başına 15 Türk lirası (Cumhurbaşkanınca 15 Türk lirasından düşük bir miktar belirlenmesi hâlinde belirlenen miktar) 2/3/1984 tarihli ve 2985 sayılı Toplu Konut Kanununun 2 nci maddesinin (f) bendine göre Toplu Konut İdaresine aktarılır, kalan miktar genel bütçeye gelir kaydedilir.”

6. 31. maddesiyle 6446 sayılı Kanun’a eklenen geçici 25. madde şöyledir:

“Lisanssız üretim projelerinde tüketim bağı kurulması

*GEÇİCİ MADDE 25- (Ek:17/7/2019-7186/31 md.) (1) Bu Kanunun 14 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde yer alan faaliyetler kapsamındaki bağlantı anlaşması süreleri; çağrı mektubu tarihinden bağlantı anlaşması süresi sonuna kadar tüketim-üretim bağı kopmuş olanlar için, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren otuz gün içinde çağrı mektubuna esas abonelik ile en az aynı özellikleri haiz eski ve/veya yeni bir tüketim tesisi aboneliği ihdas ederek ilgili şebeke işletmecisine bildirmesi hâlinde söz konusu bildirim tarihini izleyen yüz yirmi günü; bağlantı anlaşması süresi bittiği hâlde geçici kabulü yapılmamış olanlar ve henüz bağlantı anlaşması süresi bitmemiş olanlar için ise bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren yüz yirmi günü kapsayacak şekilde **kendiliğinden uzamış kabul edilir.**”*

7. 32. maddesiyle 6446 sayılı Kanun’a eklenen geçici 26. madde şöyledir:

“Sözleşme süre uzatımı ve devir

GEÇİCİ MADDE 26- (Ek:17/7/2019-7186/32 md.)

(1) Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce; 5 inci maddenin onikinci fıkrası ve ilgili mevzuatı kapsamında yarışması yapılan ve bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla devam eden ilgili sözleşmeler ile 18 inci maddenin beşinci fıkrası kapsamında özelleştirme

*ihalesi yapılan ve bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla devam eden yenilenebilir enerji kaynakları veya yerli kömüre dayalı elektrik üretim tesisi kurulması amacıyla yapılmış Devir Sözleşmeleri ve Elektrik Satış Anlaşmaları kapsamındaki hak ve yükümlülükler için öngörülen süreler, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren **otuz altı ay süreyle uzatılır**. Bu madde kapsamında uzatılan süre içerisinde talepte bulunulması hâlinde ilgili sözleşme/anlaşma (proje şirketi bünyesinde hisse devri de dahil) devredilebilir. Bu durumda devir alacaklarda teknoloji sağlayıcı koşulu hariç ilk yarışmadaki/ihaledeki şartlar aranır. Ancak devirden kaynaklanan kısıtlama ve yaptırımlar uygulanmaz. Devir nedeni ile idareden herhangi bir hak talebinde bulunulamaz. Bu kapsamda devredilecek sözleşmelerden damga vergisi alınmaz.*

*(2) Birinci fıkra kapsamında düzenlenen sözleşmeler/anlaşmalar özel hukuk hükümlerine tabidir. Anılan sözleşme/anlaşmalarda; Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı onayı ile sözleşme konusu ve bedelini değiştirmemek ve finans sağlayıcıların haklarına ilişkin hususlarla sınırlı kalmak kaydıyla, **idarenin fesih hakkının ötelenmesi de dahil olmak üzere** taraflarca değişiklik yapılabilir. Bu fıkra hâlihazırda imzalanmış sözleşme/anlaşmalar hakkında da uygulanır.”*

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Engin YILDIRIM, Hasan Tahsin GÖKCAN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Recep KÖMÜRCÜ, Burhan ÜSTÜN, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU ve Selahaddin MENTEŞ'in katılımlarıyla 16/10/2019 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine, yürürlüğü durdurma talebinin esas inceleme aşamasında karara bağlanmasına OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Dava dilekçesi ve ekleri, Raportör Fatih TORUN tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, dava konusu kanun hükümleri, dayanılan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Kanun'un 6. Maddesiyle 1211 Sayılı Kanun'a Eklenen Geçici 12. Maddenin İncelenmesi

1. Genel Açıklama

3. *İhtiyat akçesi*, ekonomi literatüründe firmaların öngörülemeyen durumlara karşı hazırlıklı olmak için ayırdıkları likidite olarak tanımlanmaktadır. İhtiyat akçesi kurumu Türk Ticaret Hukuku mevzuatında da yer almakla birlikte gerek mülga 29/6/1956 tarihli ve 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda gerekse 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda ihtiyat akçesi terimi kullanılmamış olup *yedek akçe* kavramına yer verilmiştir.

4. 6102 sayılı Kanun'da, şirketlerin kârının tamamının dışarı çıkarılmasını önlemek ve şirketlerle pay sahiplerini hatta şirket alacaklılarını korumak amacıyla kârın belirli bir miktarının düzenli olarak şirket bünyesinde tutulması öngörülmek suretiyle yedek akçe (ihtiyat akçesi) kurumu doğmuştur.

5. Anonim şirketlerin yıllık kârdan ayıracakları yedek akçeye ilişkin hükümler 6102 sayılı Kanun'un 519 ila 523. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Anılan Kanun'da yedek akçenin tanımı yapılmamış olup yedek akçe ayrılma oranlarına ve hangi amaçlarla yedek akçe

ayrılabilmesine ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir. Bu düzenlemelerden hareketle yedek akçe, şirketin, hesap dönemi sonunda elde etmiş olduğu safi kârın, şirketin öz kaynaklar bünyesini sağlam tutmak, işletmenin devamlılığını ve gelişmesini, ortaklar ile alacaklıların haklarının korunmasını sağlamak ve öz kaynaklardan faaliyet sonunda doğabilecek zararları karşılamak amacıyla pay sahipleri ve diğer ilgililere dağıtılmadan kanun, esas sözleşme ve genel kurul kararına dayanılarak kanunun öngördüğü şekillerde ayrılmış ve esas sermayeyi aşan net malvarlığı olarak tanımlanmaktadır.

6. Kanun'da üç tür yedek akçe düzenlenmiştir. Bunlar kanuna göre ayrılması zorunlu olan *kanuni yedek akçeler* (md. 519), esas sözleşmeye dayanılarak ayrılan (*ihtiyari*) *yedek akçeler* (md. 521) ve genel kurul kararıyla ayrılan (*olağanüstü*) *yedek akçelerdir* (md. 523).

7. Kanun'un 519. maddesinin (1) numaralı fıkrasında "Yıllık kârın yüzde beşi, ödenmiş sermayenin yüzde yirmisine ulaşınca kadar genel kanuni yedek akçeye ayrılır" demek suretiyle kanuni yedek akçe düzenlenmiştir. Kanunî yedek akçeler, kanunun emredici hükümleri gereğince ayrılması zorunlu olan ve ancak kanunda belirtilen bazı amaç ve şartlara bağlı olarak kullanılabilen yedek akçelerdir. Buna göre, yıllık kâr tespit edildiğinde, bu kârın %5'i öncelikli ve ilk olarak yedek akçe adıyla ayrılmakta olup ayrılan bu %5'lik yedek akçe *birinci tertip yedek akçe* olarak adlandırılmaktadır. *İkinci tertip kanuni yedek akçe* ise Kanun'un 519. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenmiştir. Buna göre yıllık kârdan birinci tertip kanuni yedek akçe ayrıldıktan sonra pay sahiplerine %5 sınırına ulaşınca kadar kâr payı ödenmelidir. Bu sınıra ulaşınca, pay sahiplerine bunun üstünde bir kâr dağıtmak için ayrıca bu %5 kâr payı ödendikten sonra dağıtılacak toplam kâr payının %10'u ikinci tertip kanuni yedek akçe olarak ayrılacaktır.

8. Kanun'da, bu Kanun'a tabi anonim şirketlerin yıllık kârdan ayırmak durumunda oldukları veya ihtiyaren ayırabilecekleri yedek akçeye ilişkin düzenlemeler yapılmış olmakla birlikte Kanun'un 519. maddesinin (5) numaralı fıkrasında özel kanunlara tabi olan anonim şirketlerin yedek akçelerine ilişkin hükümlerin saklı olduğu belirtilmiştir.

9. Kanun'un olağanüstü yedek akçeleri düzenleyen 523. maddesinde de genel kurulun aktiflerin yeniden sağlanabilmesi için gerekliyse veya bütün pay sahiplerinin menfaatleri dikkate alındığında, şirketin sürekli gelişimi ve olabildiğince kararlı kâr payı dağıtımını yönünden haklı görülüyorsa kanunda ve esas sözleşmede öngörülenlerden başka yedek akçe ayrılmasına da karar verebileceği hükme bağlanmıştır.

2. Anlam ve Kapsam

10. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (Banka), kendi özel kanununda yedek akçeye (ihtiyat akçesi) ilişkin hükümler bulunan anonim şirketlerden birisidir. 1211 sayılı Kanun'un 1. maddesinde Bankanın, bir anonim şirket olarak kurulduğu ve Kanun'da hüküm bulunmayan hâllerde özel hukuk hükümlerine tabi olduğu belirtilmiştir.

11. Banka, Türkiye'nin tüm para ve kur politikalarının düzenlenmesi ve kâğıt para dolaşımının sağlanmasından sorumlu bağımsız bir kamu finans kuruluşudur. Türkiye Büyük Millet Meclisi, devlet adına para basma yetkisini Bankaya devretmiştir. Hazinesinin denetiminde bastırılan madeni paralar ise Bankanın kontrolü altında piyasaya sürülmektedir.

12. Bankanın yıllık safi kârının dağıtımına ilişkin esaslar 1211 sayılı Kanun'un "*Kârın dağıtılması*" başlıklı 60. maddesinde düzenlenmiştir. Anılan maddede 7186 sayılı Kanun'la yapılan değişiklikler öncesinde Bankanın yıllık safi kârından ayrılan ihtiyat akçelerinin dağıtılabilmesine ilişkin herhangi bir hüküm bulunmamakta iken söz konusu değişikliklerle ihtiyat akçelerinin kâr dağıtımını kapsamında şirketten çekilmesi mümkün hâle gelmiştir.

13. Dava konusu kuralla ise, kuralın yürürlüğe girdiği tarih olan 19/7/2019'a kadar ayrılmış bulunan ihtiyat akçelerin tamamı ile birikmiş olağanüstü ihtiyat akçelerinin son yılın kârından ayrılan kısmı hariç tamamının Banka Genel Kurul kararı aranmaksızın Hazineye verilmesi öngörülmektedir.

3. İptal Talebinin Gerekçesi

14. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kuralla Bankanın, kuralın yürürlüğe girdiği tarih olan 19/7/2019'a kadar ayrılmış bulunan malvarlığı kapsamındaki ihtiyat akçelerinin Genel Kurul kararı aranmaksızın Hazineye aktarılmasına imkân sağlandığı, bu suretle Hazine dışındaki ortakların mülkiyet hakkının ihlal edildiği, birikmiş ihtiyat akçelerinin tamamının Hazineye verilmesinde kamu yararının bulunmadığı, Banka ortaklarından sadece biri olan Hazine lehine yapılan düzenlemenin eşitlik ilkesiyle de bağdaşmadığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 10., 13. ve 35. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

4. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

15. Anayasa'nın 35. maddesinde "*Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir./ Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir./ Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz.*" denilmektedir. Anayasa'nın anılan maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Bu bağlamda mülk olarak değerlendirilmesi gerektiğinde kuşku bulunmayan menkul ve gayrimenkul mallar ile bunların üzerinde tesis edilen sınırlı ayni haklar ve fikrî hakların yanı sıra icrası kabil olan her türlü alacak da mülkiyet hakkının kapsamına dâhildir (*Mahmut Duran ve diğerleri*, B. No: 2014/11441, 1/2/2017, § 60). Bu çerçevede ekonomik bir değer taşıyan ve hissedarların bir şirket üzerinde nüfuz kullanmasını temin eden çeşitli haklar içeren şirket hisseleri de mülkiyet hakkı kapsamındadır (*Josef Asboth*, B. No: 2013/6484, 31/3/2016, § 46; *Hamdi Akın İpek*, B. No: 2015/17763, 24/5/2018, § 84). Dolayısıyla şirket hissedarlarının paylarından kaynaklanan dolaylı ve doğrudan hakları üzerinde çeşitli tasarruflarda bulunulması veya sermaye şirketlerinin ekonomik faaliyetleri, mal varlığı ve gelirleri ile ilgili bazı tedbirler uygulanması mülkiyet hakkına sınırlama niteliği taşımaktadır (*Emine Görgülü*, B. No: 2014/5871, 6/7/2017, § 48; *Hamdi Akın İpek*, § 87).

16. Bu itibarla belirli bir tarihe kadar ayrılmış bulunan ihtiyat akçelerinin tamamının, birikmiş olağanüstü ihtiyat akçelerinin ise son yılın kârından ayrılan kısmı hariç tamamının Genel Kurul kararı aranmaksızın Hazineye verilmesini öngören dava konusu kuralla Banka hissedarlarının mülkiyet hakkına sınırlama getirildiği açıktır.

17. Anayasa'nın 35. maddesinin ikinci fıkrasında, mülkiyet hakkının ancak kanunla sınırlanabileceği belirtilmek suretiyle mülkiyet hakkına yönelik müdahalelerin kanunda öngörülmesi gerektiği ifade edilmiştir.

18. Öte yandan mülkiyet hakkına sınırlama getirilirken temel hak ve özgürlüklerin sınırlanmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinin de gözönünde bulundurulması gerekmektedir.

19. Anayasa'nın 13. maddesinde "*Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.*" denilmektedir. Buna göre

mülkiyet hakkına sınırlama getiren düzenlemelerin kanunla yapılması, Anayasa'da öngörülen sınırlama sebebine uygun olması ve ölçülü olması gerekir.

20. Anayasa'nın anılan hükümleri uyarınca mülkiyet hakkına yapılan sınırlamalarda dikkate alınacak öncelikli ölçüt, sınırlamanın kanunla yapılmasıdır. Anayasa Mahkemesinin sıkça vurguladığı gibi temel hakları sınırlayan kanunun şeklen var olması yeterli olmayıp kuralların keyfiliğe izin vermeyecek şekilde belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir düzenlemeler niteliğinde olması gerekir.

21. Esasen temel hakları sınırlayan kanunun bu niteliklere sahip olması, Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesinin de bir gereğidir. Hukuk devletinin temel unsurlarından olan *hukuki belirlilik* ilkesi uyarınca kanuni düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi gerekir. Kanunda bulunması gereken bu nitelikler hukuki güvenliğin sağlanması bakımından da zorunludur. Zira bu ilke hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar (AYM, E.2015/41, K.2017/98, 4/5/2017, §§ 153, 154). Dolayısıyla Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerinde sınırlama ölçütü olarak belirtilen kanunilik, Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesi ışığında yorumlanmalıdır.

22. Dava konusu kuralla, hangi tarihe kadar birikmiş, hangi tür yedek akçelerin ne kadarının, nereye aktarılacağı hususlarının herhangi bir tereddüde yer vermeyecek şekilde açık ve net olarak düzenlendiği gözetildiğinde kuralda temel hak ve özgürlüklerin kanunla sınırlanması gerektiğine ilişkin anayasal ilkeye aykırı bir yön bulunmadığı açıktır.

23. Anayasa'nın 13. maddesinde temel hak ve hürriyetlerin yalnızca Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak sınırlanabileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 35. maddesinde ise mülkiyetin kamu yararı amacıyla sınırlanabileceği öngörülmüştür

24. Banka, anonim şirket olarak kurulmuş ve örgütlenmiş olmakla birlikte, Bankanın kâr elde etme amacı bulunmamaktadır. Diğer bankalardan farklı olarak merkez bankaları, faaliyetleri ile her bir bireyin günlük hayatını yakından etkiler. Merkez bankalarının uyguladıkları politikalar ve kurumsal yapıları, içinde buldukları ülkenin siyasi ve toplumsal gelişmeleri ile ekonomi politikalarının bütününden ayrı düşünülemez. Bu çerçevede, 1211 sayılı Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasında da Bankanın temel amacının fiyat istikrarını sağlamak olduğu belirtilmiştir. Anılan maddenin ikinci fıkrasında ise, fiyat istikrarını sağlama amacı ile çelişmemek kaydıyla hükümetin büyüme ve istihdam politikalarını desteklemek Bankanın temel görev ve yetkileri arasında sayılmıştır.

25. Bu durumda, kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında dava konusu kuralla Bankanın yıllık safi kârlarından ayrılmak suretiyle birikmiş bulunan ihtiyat akçelerinin tamamı ile olağanüstü ihtiyat akçelerinin son yılın kârından ayrılan kısmı hariç tamamının Genel Kurul kararı aranmaksızın Hazineye verilmesinin öngörülmesinin, Bankaya Kanun'la verilen hükümetin büyüme ve istihdam politikalarını destekleme şeklindeki görevleri ile uyumlu olmadığı söylenemez. Bu itibarla kuralda kamu yararına dayalı meşru bir amacın bulunduğu anlaşılmaktadır.

26. Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan *ölçülülük ilkesi*; elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. *Elverişlilik*, öngörülen sınırlamanın ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını; *gereklilik*, ulaşılmak istenen amaç

bakımından sınırlamanın zorunlu olmasını, diğer bir ifadeyle aynı amaca daha hafif bir sınırlama ile ulaşılmamasının mümkün olmamasını; *orantılılık* ise hakka getirilen sınırlama ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir.

27. Bankanın belirli bir tarihe kadar ayrılmış bulunan ihtiyat akçelerinin tamamı ile birikmiş olağanüstü ihtiyat akçelerinin son yılın kârından ayrılan kısmı hariç tamamının Hazineye verilmesinin mali kaynak yaratılması suretiyle hükümetin büyüme ve istihdam politikalarının desteklenmesine imkân sağlayacağı gözetildiğinde kuralın anılan meşru amaca ulaşma bakımından elverişli ve gerekli olmadığı söylenemez.

28. Anonim şirket olarak kurulmuş ve örgütlenmiş olmakla birlikte temel amacı kâr elde etmek olmayan Bankanın sermayesi ile kârı arasında bir bağlantı bulunmamaktadır. Nitekim Bankanın kârı, 1211 sayılı Kanun'la kendisine verilen kamusal görevlerin yerine getirilmesinden ve yetkilerin kullanılmasından kaynaklanmaktadır. Bir başka deyişle anonim şirket olarak kurulmuş olmakla birlikte Bankanın, kamusal görev ve yetkileri ağır basmaktadır. Bu bağlamda anılan Kanun'un 60. maddesinin birinci fıkrasının mülga (a) bendi uyarınca bu kârdan %20 oranında ihtiyat akçesi ayrılırken 6102 sayılı Kanun'un aksine sermaye ile herhangi bir bağ kurulmamıştır. Bu nedenle, 6102 sayılı Kanun'da öngörülenden daha yüksek oranda ve sermaye ile sınırlı olmaksızın ihtiyat akçesi ayrılmaktadır.

29. Anonim şirket statüsünde kurulan ve Kanun'da hüküm bulunmayan hâllerde özel hukuk hükümlerine tabi olan Bankanın hisse senetleri Kanun'un 6. maddesi gereğince nama yazılıdır. Kanun'un 7 ila 12. maddelerinde Bankanın hisse senetlerine ilişkin hususlar düzenlenmiştir. Buna göre, Bankanın hisse senetleri (A), (B), (C) ve (D) olmak üzere dört sınıfa ayrılmış olup (A) sınıfı hisse senetleri münhasıran Hazineye, (B) sınıfı hisse senetleri Türkiye'de faaliyette bulunan milli bankalara, (C) sınıfı hisse senetleri 15.000 hisseyi geçmemek üzere milli bankalar dışında kalan diğer bankalarla imtiyazlı şirketlere, (D) sınıfı hisse senetleri ise Türk ticaret kurumlarına ve Türk vatandaşlığını haiz gerçek ve tüzel kişilere tahsis edilmiştir.

30. Kanun'un Bankanın yıllık safi kârının dağıtımına ilişkin esasların düzenlendiği 60. maddesinin ilk hâlinde, Bankanın yıllık safi kârından %20'si ihtiyat akçesi ve %10'u olağanüstü ihtiyat akçesi olarak ayrılırken anılan maddede 7186 sayılı Kanun'la yapılan değişikliklerle %20 oranındaki birinci tertip ihtiyat akçesinin hiç ayrılmaması, ikinci tertip ihtiyat akçesinin ise olağanüstü nitelemesi olmaksızın %10 oranında ayrılması öngörülmüştür. Ayrıca maddenin söz konusu değişiklikler öncesi hâlinde ihtiyat akçelerinin dağıtılabileceğine ilişkin herhangi bir hüküm bulunmamakta iken maddeye 7186 sayılı Kanun'la eklenen üçüncü fıkrayla son yıl kârından ayrılan ihtiyat akçesi hariç olmak üzere birikmiş ihtiyat akçelerinin her yıl kâra katılarak dağıtılabilmesi mümkün hâle gelmiştir.

31. Dava konusu kural ise geçici bir düzenleme içermekte ve bir defaya mahsus olmak üzere kuralın yürürlüğe girdiği tarihe kadar birikmiş ihtiyat akçesinin Hazineye aktarılmasını hükme bağlamaktadır.

32. Bu durumda kuralla mülkiyet hakkına bir sınırlama getirilmiş ise de bunun kişilere aşırı bir külfet yüklediği, geçiş durumunun düzenlendiği ve Bankanın kâr elde etmesinde esas itibarıyla kendisine kanunla verilen ayrıcalıklı görev ve yetkilerin rol oynadığı dikkate alındığında kuralla ulaşılmak istenen amaca ilişkin kamu yararı ile mülkiyet hakkına yönelik kişisel yarar arasında bulunması gereken makul dengenin bozulmadığı anlaşılmaktadır. Bu itibarla kuralın orantısız bir sınırlamaya neden olmadığı, dolayısıyla mülkiyet hakkına ölçsüz bir sınırlama getirmediği sonucuna ulaşılmıştır.

33. Öte yandan Anayasa'nın 10. maddesinde "*Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir./ Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz./ Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz./ Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz./ Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.*" denilmek suretiyle kanun önünde eşitlik ilkesine yer verilmiştir.

34. Anayasa'nın anılan maddesinde belirtilen kanun önünde eşitlik ilkesi hukuksal durumları aynı olanlar için söz konusudur. Bu ilke ile eylemli değil hukuksal eşitlik öngörülmüştür. Eşitlik ilkesinin amacı aynı durumda bulunan kişilerin kanunlar karşısında aynı işleme bağlı tutulmalarını sağlamak, ayırım yapılmasını ve ayrıcalık tanınmasını önlemektir. Bu ilkeyle aynı durumda bulunan kimi kişi ve topluluklara ayrı kurallar uygulanarak kanun karşısında eşitliğin ihlali yasaklanmıştır. Kanun önünde eşitlik, herkesin her yönden aynı kurallara bağlı tutulacağı anlamına gelmez. Durumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları ve uygulamaları gerektirebilir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar farklı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'da öngörülen eşitlik ilkesi zedelenmez.

35. Bankanın yıllık kârından ayrılan birikmiş ihtiyat akçeleri ile son yılın kârından ayrılan kısmı hariç olağanüstü ihtiyat akçelerinin Banka hisse senedi sahiplerinin tamamına dağıtılmadan sadece (A) sınıfı hisse senetlerinin sahibi Hazineye verilmesine ilişkin olarak eşitlik ilkesi yönünden yapılacak anayasallık denetiminde öncelikle Anayasa'nın 10. maddesi çerçevesinde aynı ya da benzer durumda bulunan kişilere farklı muamelenin mevcut olup olmadığı tespit edilmeli, bu bağlamda aynı ya da benzer durumdaki kişiler arasında farklılık gözetilip gözetilmediği belirlenmelidir. Bundan sonra farklı muamelenin nesnel ve makul bir temele dayanıp dayanmadığı ve nihayetinde nesnel ve makul bir temele dayanıyorsa söz konusu farklı muamelenin ölçülü olup olmadığı hususları irdelenmelidir.

36. 1211 sayılı Kanun'un 14. maddesi gereğince, Bankanın pay sahipleri defterinde yazılı bulunan hissedarlar, Bankanın Genel Kurulunu oluştururlar. Her on hisseye sahip olan veya bu miktar hisseyi temsil eden kimse bir oy hakkına sahiptir. Ayrıca Kanun'un Banka kârının dağıtılmasına ilişkin 60. maddesinde de hissedarlar arasında herhangi bir ayırım yapılmamıştır. Bu itibarla birikmiş ihtiyat akçesinin dağıtılması bakımından, Banka hissedarlarının karşılaştırma yapılmaya müsait olacak şekilde benzer durumda oldukları açıktır. Dava konusu kuralda Bankanın yıllık kârından ayrılan birikmiş yedek akçelerinin hisse senedi sahiplerinin tamamına dağıtılmayıp sadece (A) sınıfı hisse senetlerinin sahibi Hazineye verilmesinin öngörülmesi suretiyle Banka hissedarları arasında bir farklılığın yaratıldığı anlaşılmaktadır.

37. Eşitlik ilkesi gereği olarak karşılaştırma yapılmaya müsait olacak şekilde benzer durumda olanlar arasından bir kısmı lehine getirilen farklı düzenlemenin bir ayrıcalık tanınması niteliğinde olmaması için nesnel ve makul bir temele dayanması ve ölçülü olması gerekir.

38. Anonim şirket olarak kurulmuş ve örgütlenmiş olmakla birlikte temel amacı kâr elde etmek olmayan Bankanın kârının, anılan Kanun'la kendisine verilen kamusal görevlerin yerine getirilmesinden ve yetkilerin kullanılmasından kaynaklandığı, kâr elde etme amacından ziyade kamusal görev ve yetkilerinin ağır bastığı, temel görevinin fiyat istikrarını sağlamak ve bu amaçla çelişmemek kaydıyla hükümetin büyüme ve istihdam politikalarını desteklemek olduğu, bu nedenle Kanun'un 60. maddesi uyarınca kâr dağıtımdan sonra kalan bakiyenin de Hazineye

aktarıldığı gözetildiğinde ihtiyat akçesinin Hazineye aktarılmasına ilişkin farklı muamelenin nesnel ve makul bir temele dayanmadığı söylenemez.

39. Ancak nesnel ve makul bir temele dayalı olan farklı muamelenin ölçülü olup olmadığının da değerlendirilmesi gerekir. Kanun'un 60. maddesinin ilk hâlinde ihtiyat akçelerinin dağıtılabileceğine ilişkin herhangi bir hükmün bulunmadığı, anılan maddeye 7186 sayılı Kanun'la eklenen üçüncü fıkrayla ihtiyat akçesinin hisse sahiplerine Genel Kurul kararıyla dağıtılmasının yolunun açıldığı, dava konusu kuralın ise geçici bir düzenleme içermekte olup bir defaya mahsus olmak üzere kuralın yürürlüğe girdiği tarihe kadar birikmiş ihtiyat akçesinin Hazineye aktarılmasını hükme bağladığı gözönüne alındığında kural ile hissedarlar arasında Hazine lehine kabul edilen farklı muamelenin ölçülü olduğu anlaşılmaktadır. Bu itibarla kural eşitlik ilkesiyle çelişmemektedir.

40. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 10., 13. ve 35. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Engin YILDIRIM, M. Emin KUZ ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ bu görüşe katılmamışlardır.

Kuralın Anayasa'nın 2. maddesine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 13. ve 35. maddeleri yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 2. maddesi yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

B. Kanun'un 9. Maddesiyle 3201 Sayılı Kanun'un 4. Maddesinin Birinci Fıkrasının Birinci Cümlesinde Yer Alan "...% 32'sidir." İbaresinin "...%45'idir." Şeklinde Değiştirilmesi ile Üçüncü Cümlesinin Yürürlükten Kaldırılmasının İncelenmesi

1. Birinci Fıkranın Birinci Cümlesinde Yer Alan "...% 32'sidir." İbaresinin "...%45'idir." Şeklinde Değiştirilmesi

a. İptal Talebinin Gerekçesi

41. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kuralla yurt dışı hizmet borçlanması talebinde bulunanlar bakımından sigortalının belirleyeceği günlük kazanç miktarı borçlanma tutarının %32'den %45'e çıkarıldığı, yurt dışı hizmet borçlanması yapmak suretiyle Türkiye'deki sosyal güvenlik sistemine dahil olanların da vatandaş oldukları, buna rağmen Türkiye'de çalışan primli rejime tabi bir sigortalıdan farklı düzenlemeye tabi tutularak borçlanma tutarının artırılmasının kural kapsamındaki kişilerin sosyal güvenlik hakkını ihlal ettiği, ayrıca bu durumun devlete yüklenen yabancı ülkelerde çalışan Türk vatandaşlarının sosyal güvenliklerinin sağlanması göreviyle çeliştiği, hâlihazırda hizmet borçlanması yapabilecek olanlar açısından bu oranın artırılmasının kazanılmış hakların korunması ve kanunların geriye yürümezliği ilkeleriyle bağdaşmadığı, hizmet borçlanması açısından Türkiye'deki bir sigortalı ile yurt dışında yaşayan bir vatandaş arasında farklılık oluşturulmasının eşitlik ilkesine de uygun olmadığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 10., 60., 62. ve 65. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

b. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

42. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 13. maddesi yönünden de incelenmiştir.

43. Kuralla, yurt dışı hizmet borçlanması sırasında borçlanılacak her bir gün için tahakkuk ettirilecek borç tutarı, başvuru tarihindeki 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 82. maddesinde belirtilen prime esas asgari ve azamî günlük kazanç arasında seçilecek günlük kazancın %32'sinden %45'ine yükseltilmiştir.

44. Anayasa'nın 60. maddesinde "*Herkes, sosyal güvenlik hakkına sahiptir./ Devlet, bu güvenliği sağlayacak gerekli tedbirleri alır ve teşkilatı kurar.*" denilmektedir. Buna göre sosyal güvenlik herkes için bir hak ve bunu gerçekleştirmek devlet için bir görevdir.

45. Anayasa'nın 62. maddesinde de devlete yabancı ülkelerde çalışan Türk vatandaşlarının aile birliğinin, çocuklarının eğitiminin, kültürel ihtiyaçları ile birlikte *sosyal güvenliklerinin* sağlanması, anavatanla bağlarının korunması ve yurda dönüşlerinde yardımcı olunması için gerekli tedbirleri alma görevi yüklenmiştir. Buna göre Anayasa'nın 60. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca sosyal güvenlik hakkının sağlanmasına yönelik tedbirlerin yabancı ülkelerde çalışan Türk vatandaşları yönünden de alınması gerekir.

46. Sosyal güvenlik, kişilerin istek ve iradeleri dışında oluşan sosyal risklerin, kendilerinin ve geçindirmekle yükümlü oldukları kişilerin üzerlerindeki gelir azaltıcı ve harcama artırıcı etkilerinin en aza indirilmesi, ayrıca sağlıklı ve asgari hayat standardının güvence altına alınmasıdır. Bu güvencenin gerçekleştirilebilmesi için sosyal güvenlik kuruluşları oluşturularak kişilerin yaşlılık, hastalık, malullük, kaza ve ölüm gibi sosyal risklere karşı asgari yaşam düzeylerinin korunması amaçlanmaktadır. Kişilere sağlanan bu anayasal güvencelerin yaşama geçirilebilmesi için devlet tüm çalışanlara sosyal güvenlik hakkını sağlamak ve bunun için gerekli önlemleri almakla yükümlüdür.

47. Hizmet borçlanması, sosyal güvenlik hakkı elde edilmesinde istisnai bir yöntem olarak primi ödenmeyen bazı sürelerin, primlerinin borçlanılıp ödenmesi koşuluyla, yaşlılık aylığına esas sigortalılık süresi ve prim ödeme gün sayısında dikkate alınmasını sağlar. Yurtdışı hizmet borçlanması ise, gerçek bir çalışma ve süresinde ödenmiş prim bulunmadığı hâlde, borçlanma bedelinin ödenmesi yoluyla yurt dışında geçen sürenin hizmet süresine eklenerek sigortalının uzun vadeli sigorta kollarından aylık almasına imkân sağlayan bir borçlanma yöntemidir. Buna göre yurt dışı hizmet borçlanması talebinde bulunan kişinin borçlanılacak her bir gün için tahakkuk ettirilecek borç tutarının, belirleyeceği günlük kazanç miktarının %32'sinden %45'e çıkarılmasına ilişkin kuralın sosyal güvenlik hakkına yönelik olarak bir sınırlama öngördüğü açıktır.

48. Anayasa'nın 13. maddesi gereğince sosyal güvenlik hakkına sınırlama getiren düzenlemelerin, kanunla yapılması, Anayasa'da öngörülen sınırlama sebeplerine uygun ve ölçülü olması gerekir.

49. Dava konusu kuralla borçlanılacak her bir gün için tahakkuk ettirilecek borç tutarının, başvuru tarihindeki 5510 sayılı Kanun'un 82. maddesinde belirtilen prime esas asgari ve azamî günlük kazanç arasında seçilecek günlük kazancın %45'i olduğu hükme bağlanmak suretiyle borçlanmaya esas unsurun ve borçlanma oranının açık ve net olarak kanunla belirlendiği gözetildiğinde kuralda temel hak ve özgürlüklerin kanunla sınırlanması gerektiğine ilişkin anayasal ilkeye aykırı bir yön bulunmamaktadır.

50. Anayasa'nın 60. maddesinde, sosyal güvenlik hakkı için herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş olmakla birlikte özel sınırlama nedeni öngörülmemiş hakların da hakkın doğasından kaynaklanan bazı sınırlarının bulunduğu kabul edilmektedir. Öte yandan Anayasa'nın başka maddelerinde yer alan hak ve özgürlükler ile devlete yüklenen ödevler özel sınırlama sebebi gösterilmemiş hak ve özgürlüklere sınır teşkil edebilir.

51. Anayasa'nın anılan maddesi uyarınca devlete yüklenen tedbirleri alma yükümlülüğü, sosyal güvenlik sistemine yapılan malî transferlerin doğru ve etkin bir şekilde yönetimini gerektirir. Ancak bu şekilde sosyal güvenlik sisteminin korunması ve devamlılığının sağlanması mümkün olur. Bu kapsamda yurt dışı hizmet borçlanması yapan kişilerin, borçlanma karşılığı ödeyecekleri tutarın belirlenmesi sırasında sosyal güvenlik sistemine aktarılan bu tutarın daha sonra emekli aylığı olarak ödenmesine ilişkin sürenin gözönünde bulundurulması gerekmektedir. Borçlanma tutarı ile yurt dışı hizmet borçlanması yapan vatandaşların borçlanma tutarını emekli aylığı olarak geri alabilecekleri süre arasında bir dengenin oluşturulması zorunluluğundan kaynaklanan ve borçlanma tutarını günlük kazanç miktarının %32'sinden %45'e çıkarılmasını öngören kuralın sosyal güvenlik sisteminin korunması ve devamlılığının sağlanması amacına hizmet ettiği, dolayısıyla kuralla getirilen sınırlamanın anayasal açıdan meşru bir amaca dayandığı anlaşılmaktadır.

52. Kuralla bir yandan sosyal güvenlik sistemine yapılan malî transferlerin miktarının artırılması diğer yandan ise borçlanma tutarı ile borçlanma talebinde bulunanların borçlanma tutarını emekli aylığı olarak geri alabilecekleri süre arasında bir dengenin oluşturulması amaçlanmaktadır. Bu yolla Sosyal Güvenlik Kurumunun (SGK) aktüeryal dengesinin olumsuz etkilenmesinin önüne geçilmesinin ve mali açıdan yönetiminin doğru ve etkin bir şekilde yapılmasının, bu suretle sosyal güvenlik sisteminin korunmasının ve devamlılığının sağlanmasının amaçlandığı gözetildiğinde kuralın anılan amaçlara ulaşma bakımından elverişli ve gerekli olmadığı söylenemez.

53. Kuralla borçlanılacak her bir gün için tahakkuk ettirilecek borç tutarı, başvuru tarihindeki 5510 sayılı Kanun'un 82. maddesinde belirtilen prime esas asgari ve azamî günlük kazanç arasında seçilecek günlük kazancın %45'i olarak belirlenmiştir. 5510 sayılı Kanun'un 82. maddesinde belirtilen prime esas günlük kazanç, asgari ve azamî sınırlar arasında kalmak kaydıyla yurt dışı hizmet borçlanması yapmak isteyen kişi tarafından serbestçe belirlenmektedir. Ayrıca borçlanmaya esas alınabilecek yurt dışı süreleri konusunda 3201 sayılı Kanun'da herhangi bir sınırlama getirilmemiş olup bu sürelerin ne kadarının borçlanabileceğini belirleme hususunda da hizmet borçlanması yapmak isteyen kişinin seçme imkânı bulunmaktadır.

54. Ayrıca yurt dışı hizmet borçlanmasından yararlanabilmek için ödenmesi gereken borçlanma tutarının günlük kazancın %32'sinden %45'ine çıkarılmasının öngörülmesi suretiyle devletin, sosyal güvenlik sisteminin etkin bir biçimde işlemesini sağlayacak tedbirleri alma yükümlülükleri ile sosyal güvenlik hakkı arasında bir dengelemeye gittiği, bu görevlerin amaçlarına uygun önceliklerini gözeterek sınırlı malî kaynakların toplumun huzur ve refahını sağlayacak şekilde kullanılmasını sağlamak için tedbir almayı hedeflediği anlaşılmaktadır. Bu itibarla kuralın sosyal güvenlik hakkına getirilen sınırlama ile kamu yararı arasında kurulması gereken adil dengeyi bozmadığı sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla kural orantısız bir sınırlamaya neden olmamakta ve anılan hakka ölçüsüz bir sınırlama getirmemektedir.

55. Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti; eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adil bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuki güvenliği sağlayan, hukuk kurallarıyla kendini bağlı sayan ve yargı denetimine açık olan devlettir.

56. Hukuk devleti ilkesinin vazgeçilmez unsurlarından biri kanunların hukuki güvenliği sağlaması, bu doğrultuda geleceğe yönelik, öngörülebilir kurallar içermesi gerekliliğidir. Bu nedenle, hukuk devletinde güven ve istikrarın korunabilmesi için kural olarak kanunlar, yürürlüğe girdikleri tarihten sonraki olaylara uygulanırlar. Kanunların geriye yürümezliği ilkesi

uyarınca kanunlar kamu yararı ve kamu düzeninin gereği, kazanılmış hakların korunması, mali haklarda iyileştirme gibi kimi ayrık durumlar dışında ilke olarak yürürlük tarihlerinden sonraki olay, işlem ve eylemlere uygulanmak üzere çıkarılırlar (AYM, E.2017/47, K.2017/84, 29/3/2017, § 15).

57. Kazanılmış haklara saygı ilkesi, hukuki güvenlik ilkesinin bir sonucudur. Kazanılmış bir haktan söz edilebilmesi için bu hakkın, yeni kanundan önce yürürlükte olan kurallara göre bütün sonuçlarıyla fiilen elde edilmiş olması gerekir. Kazanılmış hak, kişinin bulunduğu statüden doğan, kendisi yönünden kesinleşmiş ve kişisel niteliğe dönüşmüş haktır. Bir statüye bağlı olarak ileriye dönük, beklenen haklar ise bu nitelikte değildir. Kanunlarda yapılan değişiklikler kazanılmış hakları etkilemediği ve hukuk güvenliğini zedelediği sürece bu değişikliklerin hukuk devleti ilkesine aykırı oldukları ileri sürülemez.

58. 3201 sayılı Kanun'un 1. maddesinde yurt dışında çalışan Türk vatandaşları ile doğumla Türk vatandaşı olup da çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybedenlerin yurt dışında geçen ve belgelendirdikleri sigorta sürelerini ve hizmetlerini, bu süreler arasında veya sonunda her birinde bir yıla kadar olan işsizlik süreleri ile yurt dışında ev kadını olarak geçen süreleri SGK'ya borçlanabilecekleri belirtilmiştir.

59. Anılan madde uyarınca yurt dışında geçen sürelerin sosyal güvenlik bakımından değerlendirilebilmesi için öncelikle başvuru talebinin SGK'ya iletilmesi gerekmektedir. Nitekim Kanun'un 3. maddesinin birinci fıkrasında *"Bu Kanunun 1 inci maddesinde belirtilenler ile yurt dışında çalışmakta iken veya yurda kesin dönüş yaptıktan sonra ölenlerin Türk vatandaşı olan hak sahipleri Sosyal Güvenlik Kurumuna müracaat etmek suretiyle bu Kanunla getirilen haklardan yararlanırlar."* denilmektedir.

60. Bu bağlamda yurt dışı hizmet borçlanmasından yararlanmak isteyen kişilerin yurt dışında geçen sürelerinin sosyal güvenlikleri bakımından değerlendirilebilmesi için yazılı başvuruda bulunmuş olması gerekmektedir. Bu itibarla Kanun'da aranan diğer şartların gerçekleşmiş olmasına karşın yurt dışı hizmet borçlanmasından yararlanmak için başvuruda bulunmamış kişiler açısından kesinleşmiş ve kişisel niteliğe dönüşmüş bir kazanılmış hak söz konusu değildir. Açıklanan nedenle kuralın geçmişe ve kesin nitelik kazanmış hukuksal durumlara etkili olmadığı anlaşılmalı kanunların geriye yürümezliği ilkesini ihlal etmediği açıktır.

61. Diğer yandan hizmet borçlanması yapmak suretiyle yaşlılık aylığına hak kazanma açısından yurt dışında ve yurt içinde çalışan Türk vatandaşlarının kıyaslanabilir birer kategori çerçevesinde benzer durumda oldukları açıktır (AYM, E.2019/101, K.2020/26, 11/06/2020, § 26). Buna göre yurt içi hizmet borçlanması talebinde bulunan kişinin borçlanılacak her bir gün için tahakkuk ettirilecek borç tutarının, belirleyeceği günlük kazanç miktarı %32 olarak tespit edilmişken yurt dışı hizmet borçlanması talebinde bulunan kişiler açısından her bir gün için tahakkuk ettirilecek borç tutarının, belirleyeceği günlük kazanç miktarının %45'i olarak hükme bağlanması suretiyle bu kişiler arasında bir farklılığın oluşturulduğu anlaşılmaktadır.

62. Sosyal güvenlik hakkı bakımından yurt içi hizmet borçlanmasının getiriliş amacı, anılan Kanun'da yazılı olan çalışmadan geçirilen sürelerin borçlanması yoluyla yaşlılık aylığına esas sigortalılık süresinin telafi edilmesi iken yurt dışı hizmet borçlanması kurumunun ihdas edilmesinin amacı yurt dışında yaşayan ve bulunduğu ülkede sosyal güvenlik imkânından yararlanamayan ya da kısıtlı yararlanan Türk vatandaşlarını Türkiye'de herhangi bir çalışmalarının bulunup bulunmadığına bakılmaksızın iç hukuka tabi olacak biçimde sosyal güvenliğe kavuşturmadır. Bu kapsamda yurt dışı hizmet borçlanması yapan kişilerin, borçlanma

karşılığı ödeyecekleri tutarın belirlenmesi sırasında sosyal güvenlik sistemine aktarılan bu tutarın daha sonra emekli aylığı olarak ödenmesine ilişkin sürenin gözönünde bulundurulması ve borçlanma tutarı ile yurt dışı hizmet borçlanması yapan vatandaşların borçlanma tutarını emekli aylığı olarak geri alabilecekleri süre arasında bir dengenin oluşturulması, bu suretle sosyal güvenlik sisteminin korunması ve devamlılığının sağlanması bakımından bazı tedbirler alınması ihtiyacı duyulabilir.

63. Öte yandan yurt içi hizmet borçlanması, sigortasız olarak geçirilen ve ancak Kanun'da sayılan süreler için öngörülmekte, bunun dışında kalan dönemlere ilişkin olarak hizmet borçlanması yapılamamaktadır. Nitekim 5510 sayılı Kanun'un "*Sigortalının borçlanabileceği süreler*" başlıklı 41. maddesinde sigortalılar veya hak sahipleri yönünden yurt içi hizmet borçlanmasına konu edilebilecek süreler sınırlı bir şekilde sayılmıştır. 3201 sayılı Kanun'a göre ise, yurt dışında çalışılan sürelerin tamamının borçlanılabilmesinin yanı sıra yurt dışında geçen ve belgelendirilen sigortalılık süreleri arasında veya sonunda her birinde bir yıla kadar olan işsizlik süreleri ile ev kadını olarak geçirilen süreler bakımından da yurt dışı hizmet borçlanması yapılması mümkündür. Borçlanmaya esas alınabilecek yurt dışı sürelerinin ne kadarının borçlanılabileceği hususunda herhangi bir sınırlama bulunmamaktadır. Bu itibarla yurt dışı borçlanması talebinde bulunan kişi, bu sürelerin tamamını veya bir kısmını borçlanabilmektedir. Ayrıca 5510 sayılı Kanun'un 82. maddesinde belirtilen prime esas günlük kazanç, asgari ve azamî sınırlar arasında kalmak kaydıyla yurt dışı hizmet borçlanması yapmak isteyen kişi tarafından serbestçe belirlenmektedir.

64. Bu hususlar dikkate alındığında dava konusu kuralla hizmet borçlanması yapan kişiler arasında oluşturulan farklı muamelenin nesnel, makul bir temele dayanmadığı ve ölçüsüz olduğu söylenemez. Bu itibarla kural eşitlik ilkesiyle çelişmemektedir.

65. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 2., 10., 13., 60. ve 62. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 65. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

2. Birinci Fıkranın Üçüncü Cümlesinin Yürürlükten Kaldırılması

a. İptal Talebinin Gerekçesi

66. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kuralla 3201 sayılı Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasının üçüncü cümlesinin yürürlükten kaldırıldığı, anılan cümlede yer alan hususlara ilişkin olarak 7186 sayılı Kanun'un 10. maddesiyle 3201 sayılı Kanun'un 5. maddesine eklenen altıncı fıkrada yeniden düzenleme yapıldığı, böylece 5510 sayılı Kanun'un yürürlük tarihinden sonraki dönemlere ilişkin yapılan borçlanma başvuruları için anılan Kanun'un 41. maddesinin son fıkrası hükmünün uygulanmasına son verildiği, 3201 sayılı Kanun'un 5. maddesine eklenen altıncı fıkra uyarınca yurt dışı hizmet borçlanması talebinde bulunanların Türkiye'de sigortalılıklarının bulunup bulunmadığına göre borçlanma taleplerinin hangi aylar için değerlendirileceğinin belirlendiği, yapılan değişikliğin yurt dışı hizmet borçlanması talebinde bulunanların sigortalılık haklarını sigortalı aleyhine değiştirdiği, yaşlılık aylığına hak kazanılacak tarihi ve aylık miktarını olumsuz etkilediği, kazanılmış hakların ihlal edildiği, ayrıca yurt içinde çalışması nedeniyle Türkiye'de sigortalılığı bulunanlar ile Türkiye'de sigortalılığı bulunmayanlar arasında yurt dışı hizmet borçlanması bakımından bir ayırım yapılması nedeniyle eşitlik ilkesinin de ihlal edildiği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 10., 60. ve 62. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

b. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

67. Dava konusu kuralla 3201 sayılı Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasının üçüncü cümlesi yürürlükten kaldırılmış olup anılan cümlede yer alan hususlar söz konusu Kanun'un 5. maddesinin altıncı fıkrasında yeniden düzenlenmiştir.

68. Yürürlükten kaldırılan anılan üçüncü cümlede borçlanılan sürelerin, yurda kesin dönüş yapılmış olması şartıyla aylık tahsisi için yazılı taleplerin varlığı hâlinde 5510 sayılı Kanun'un 41. maddesinin son fıkrası hükümlerine göre değerlendirileceği öngörülmektedir.

69. 5510 sayılı Kanun'un 41. maddesinin son fıkrasında ise anılan Kanun'un yürürlük tarihinden sonraki sürelerle ait borçlanmalarda; borçlanılan prime esas gün sayısının borçlanılan ilgili aylara mal edileceği, seçilen prime esas kazancın, borcun ödendiği tarihteki prime esas asgarî kazanç oranlanarak söz konusu oranın ilgili ayın prime esas asgarî kazancı ile çarpılacağı, bulunan tutarın ilgili ayın prime esas kazancı kabul edileceği ve hesaplanan prime esas kazancın hiçbir suretle o ayın prime esas azamî kazancını geçemeyeceği hükme bağlanmıştır.

70. Dava konusu kuralın gerekçesinde de *"Ayrıca fıkranın üçüncü cümlesinde yer alan düzenleme, 3201 sayılı Kanunun 5 inci maddesiyle ilgili olduğundan söz konusu maddeye taşınmak suretiyle yürürlükten kaldırılmaktadır."* denilmektedir.

71. 3201 sayılı Kanun'un 5. maddesinin kural yerine ihdas edilen altıncı fıkrasında ise, Türkiye'deki sigortalılığın başlangıç tarihinden önceki sürelerin borçlandırılması hâlinde bu sürelerin 5510 sayılı Kanun'un 41. maddesinde yer alan hükümler esas alınarak Türkiye'deki sigortalılık başlangıç tarihinden, Türkiye'de sigortalılık yok ise borçlanma tutarının tamamen ödendiği tarihten geriye götürülen sürelerle ait ilgili aylara mal edileceği öngörülmüştür.

72. Bu bağlamda borçlanılan sürelerin ne şekilde değerlendirileceğini düzenleyen hükmün yürürlükten kaldırılması veya bu konuda yeni bir düzenleme yapılması, yasama yetkisinin genelliği çerçevesinde anayasal ilke ve kurallara uygun olmak kaydıyla kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamındadır.

73. Borçlanılan sürelerin, yurda kesin dönüş yapılmış olması şartıyla aylık tahsisi için yazılı taleplerin varlığı hâlinde 5510 sayılı Kanun'un 41. maddesinin son fıkrası hükümlerine göre değerlendirileceğini öngören dava konusu kuralın yürürlükten kaldırılmasının sosyal güvenlik hakkını sınırlayan bir yönü bulunmamaktadır. Nitekim özel bir düzenleme yapılmadığı takdirde bu sürelerin nasıl değerlendirileceği hususu 5510 sayılı Kanun'un anılan maddesinde düzenlenmiştir. Kaldı ki 3201 sayılı Kanun'un 5. maddesinin altıncı fıkrasında bu konuya ilişkin özel bir hüküm ihdas edilmiştir. Bu itibarla başlı başına dava konusu kuralın yürürlükten kaldırılması 3201 sayılı Kanun kapsamındaki vatandaşların sosyal güvenlik sistemine girmesini engellemekte veya sınırlamamaktadır.

74. Öte yandan yürürlükten kaldırılan kural yerine ihdas edilen yeni düzenlemeyle yurt dışı hizmet borçlanması talebinde bulunanların sigortalılık haklarını sigortalı aleyhine değiştirildiği, yaşlılık aylığına hak kazanılacak tarih ve aylık miktarının olumsuz etkilendiği, kazanılmış hakların ihlal edildiği ve yurt içinde çalışması nedeniyle Türkiye'de sigortalılığı bulunanlar ile Türkiye'de sigortalılığı bulunmayanlar arasında yurt dışı hizmet borçlanması konusunda eşitsizliğe neden olduğu belirtilerek kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu gerekçelerin yürürlükten kaldırılan dava konusu kurala ilişkin olmayıp 3201 sayılı Kanun'un 5. maddesinin kural yerine ihdas edilen altıncı fıkrasına yönelik olduğu gözetildiğinde bu Anayasa'ya aykırılık iddialarının dava konusu kural kapsamında incelenmesi mümkün değildir.

75. Bu itibarla kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında, düzenlediği hususlar itibarıyla ilgili olduğu maddeye taşınması amacıyla 3201 sayılı Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasının dava konusu üçüncü cümlesinin yürürlükten kaldırılmasının Anayasaya aykırı bir yönü bulunmamaktadır.

76. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 2., 60. ve 62. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 10. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

C. Kanun'un 10. Maddesiyle 3201 sayılı Kanun'un 5. Maddesinin Değiştirilen Dördüncü Fıkrasının ve 5. Maddesine Eklenen Altıncı Fıkranın İncelenmesi

1. Maddenin Değiştirilen Dördüncü Fıkrası

a. İptal Talebinin Gerekçesi

77. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kuralla sigortalıların yurt dışı hizmet borçlanması yaptıkları sürelerle ilişkin sigortalılık statüsünün değiştirildiği, kural uyarınca yurt dışı hizmet borçlanmasına ait sürelerin 5510 sayılı Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamında değerlendirileceği, bu durumun yaşlılık nedeniyle hak kazanılacak aylıkların daha düşük belirlenmesine yol açacağı, borçlanılan sürelerin sigortalının tabi olduğu statü kapsamında değerlendirilmesi gerektiği, kuralın kazanılmış hakların korunması ilkesiyle bağdaşmadığı gibi kanunların geriye yürümezliği ilkesini de zedelediği, ayrıca kuralla yurt içinde çalışan sigortalılar ile aynı durumda olan yurt dışındaki vatandaşlar arasında bir ayırım yapıldığı, bu durumun eşitlik ilkesini de ihlal ettiği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 10., 60. ve 62. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

b. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

78. Kuralla, yurt dışı hizmet borçlanmasına ait sürelerin 5510 sayılı Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamında geçmiş sigortalılık süresi olarak kabul edileceği hüküm altına alınmıştır.

79. Kuralla yurt dışı hizmet borçlanması talebinde bulunulması durumunda yurt dışında geçen sürelerin değerlendirilmesi, başka bir deyişle yurt dışı hizmet borçlanması sürelerinin 5510 sayılı Kanun'a göre hangi sigortalılık hâline göre geçmiş sayılacağı hususu düzenlenmiştir. Kuralın atıfta bulunduğu 5510 sayılı Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamına esas itibarıyla hizmet akdine bağlı olmaksızın kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanlar girmektedir.

80. 3201 sayılı Kanun'un 5. maddesinin dördüncü fıkrasının ilk hâlinde, yurt dışı hizmet borçlanmalarında, borçlanmanın hangi statüde değerlendirileceği, borçlanma yapan kişinin borçlanma talep tarihinde veya öncesinde Türkiye'de sigortalı olup olmadığına göre belirlenmiştir. Buna göre Türkiye'de sigortalı çalışması bulunmayan kişinin yurt dışında geçen süreleri için hizmet borçlanması yapmak istemesi durumunda borçlandığı süreler 5510 sayılı Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamında değerlendirilmiştir. Türkiye'de sigortalı çalışması bulunan kişilerin yurt dışında geçen süreleri için hizmet borçlanması yapmak istemesi durumunda ise borçlanma talep tarihindeki en son sigortalılık hâline göre borçlanılan süreler değerlendirilmiştir.

81. 3201 sayılı Kanun'un 5. maddesinin dördüncü fıkrasında dava konusu kuralla yapılan değişiklikle birlikte borçlanılan sürelerin değerlendirileceği sigortalılık hâlinin, Türkiye'de

sigortalı olarak çalışmanın bulunup bulunmadığı dikkate alınarak belirlenmesi uygulamasından vazgeçilmiş olup borçlanılan sürelerin her hâlde 5510 sayılı Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamında değerlendirileceği hükme bağlanmıştır.

82. Yurt içi hizmet borçlanmasından farklı olarak yurt dışı hizmet borçlanması yapılabilmesi için Türkiye'de daha önce herhangi bir sigortalılık statüsünde çalışılmış olması gerekmemektedir. Bir başka deyişle yurt dışı hizmet borçlanması yapmak isteyen kişinin Türkiye'de herhangi bir sigortalılık statüsü ile bağının bulunmasına gerek olmayıp sigortalılığa tabi yurt içi hiçbir çalışması bulunmasa dahi yurt dışında geçen süreleri borçlanabilmektedir. Nitekim yurt dışı hizmet borçlanması kurumunun amacı, sigortalının tabi olduğu sigorta kolu ile ilgili eksik sigortalılık sürelerinin tamamlanması olmayıp Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının çeşitli nedenlerle yurt dışında elde edemedikleri sosyal güvenlik alanındaki güvencelerden Türkiye'de yararlanmalarının sağlanmasıdır.

83. Bu bağlamda Anayasa'nın 60. maddesi çerçevesinde sosyal güvenlik hakkı kapsamında devlete yüklenen pozitif yükümlülükler kapsamında Türkiye'de sigortalı olarak çalışılmış olması durumunda yurt dışı hizmet borçlanması yönünden bu sigortalılık statüsüne geçerlilik sağlamaya yönelik düzenleme yapma zorunluluğunun bulunduğu söylenemez.

84. Yurt dışı hizmet borçlanmasının getiriliş amacı gözönüne alındığında yurt dışı hizmet borçlanması yapan vatandaşın tabi olacağı sigortalılık statüsünün belirlenmesini öngören bir düzenleme yapılması sistemin doğal bir sonucudur. Buna göre anayasal ilkelere aykırı olmamak kaydıyla yurt dışı hizmet borçlanması imkânından yararlanan vatandaşların tabi olacağı sigortalılık statüsünü belirleme konusunda kanun koyucunun takdir yetkisi bulunmaktadır. Anılan takdir yetkisi kapsamında kanun koyucu yurt dışı hizmet borçlanması yapılması hâlinde sigortalının 5510 sayılı Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamında değerlendirilmesi yönünde bir düzenleme yapmıştır.

85. Bunun yanı sıra devletin sosyal güvenlik sistemini aktüeryal dengeleri gözetmek suretiyle belirlemesi, makro planda aktüeryal dengenin bozulmasını önleyecek ve belirsizliklerden koruyacak şekilde sistemi kurması ve buna göre gerekli yasal düzenlemeleri yapması sosyal güvenlik alanındaki pozitif yükümlülüklerinin bir gereğidir. Bu sistemin korunması Anayasa'nın 60. maddesinde yer alan sosyal güvenlik hakkının güvence altına alınması için de zorunludur. Nesnel ve sürekli kurallarla sağlam temellere oturtulmayan bir sosyal güvenlik sisteminin aktüeryal dengesi bozabileceği, bunun da sosyal güvenlik sisteminin -bütün sigortalıların durumlarını olumsuz etkileyecek şekilde- sürdürülemez bir duruma gelmesine sebep olabileceği açıktır. Bu açıdan bakıldığında kuralın yurt dışı hizmet borçlanması yapan kişilerin tamamını aynı sigortalılık statüsüne tabi tutmak suretiyle sosyal güvenlik sisteminin sağlıklı bir şekilde işlenmesini temin etmek amacıyla öngörüldüğü anlaşılmaktadır.

86. Bu itibarla kişilerin sigortalılık statüsünü ortadan kaldıran veya kişileri sosyal sigortadan mahrum bırakan bir nitelik taşımayan ve kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında sosyal güvenlik sisteminin sağlıklı bir şekilde sürdürülebilmesini sağlamak amacıyla öngörüldüğü anlaşılan kuralın sosyal güvenlik hakkına aykırı bir yönü bulunmamaktadır.

87. 7186 sayılı Kanun'un 9. maddesiyle 3201 sayılı Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "...% 32'sidir." ibaresinin "...%45'idir." şeklinde değiştirilmesinin Anayasa'ya uygunluk denetimi bölümünde belirtilen kanunların geriye yürümezliği ve eşitlik ilkelerine ilişkin gerekçeler bu kural yönünden de geçerlidir.

88. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 2., 10., 60. ve 62. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

2. Maddeye Eklenen Altıncı Fıkra

a. İptal Talebinin Gerekçesi

89. Dava dilekçesinde özetle; 7186 sayılı Kanun'un 9. maddesiyle 3201 sayılı Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasının üçüncü cümlesinin yürürlükten kaldırılmasına yönelik iptal talebinde belirtilen gerekçelerle kuralın Anayasa'nın 2., 10., 60. ve 62. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

b. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

90. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 13. maddesi yönünden de incelenmiştir.

91. Dava konusu kuralla Türkiye'deki sigortalılığın başlangıç tarihinden önceki sürelerin borçlandırılması hâlinde bu sürelerin 5510 sayılı Kanun'un 41. maddesinde yer alan hükümlerin esas alınarak Türkiye'deki sigortalılık başlangıç tarihinden, Türkiye'de sigortalılık yok ise borçlanma tutarının tamamen ödendiği tarihten geriye götürülen sürelere ait ilgili aylara mal edileceği öngörülmektedir.

92. Sosyal güvenlik hakkı kapsamında olan yurt dışı hizmet borçlanmasına yönelik şartların öngörülmesi veya bu şartlarda değişikliğe gidilmesi söz konusu hakkı sınırlamaktadır. Buna göre yurt dışı hizmet borçlanması talebinde bulunan kişilerin borçlanmış olduğu sürelerin hangi aylara mal edileceğine ilişkin düzenlemeler içeren kuralın sosyal güvenlik hakkına yönelik olarak bir sınırlama öngördüğü açıktır.

93. Hukuki belirlilik ilkesinde asıl olan, bir hukuk normunun uygulanmasıyla ortaya çıkacak sonuçların o hukuk düzeninde öngörülebilir olmasıdır. Yasal düzenlemeye dayanılarak erişilebilir, bilinebilir ve öngörülebilir olması koşuluyla düzenleyici idari işlemler veya yargısal içtihatlarla da hukuki belirlilik sağlanabilir. Esas olan, muhtemel muhataplarının mevcut şartlar altında belirli bir işlemin ne tür sonuçlar doğurabileceğini öngörmelerini mümkün kılacak bir normun varlığıdır.

94. Yurt dışı hizmet borçlanması talebinde bulunulması durumunda yurt dışında geçen sürelerin değerlendirilmesi hususuna ilişkin 3201 sayılı Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasının üçüncü cümlesi yürürlükten kaldırılmış, anılan cümlede yer alan hususlar anılan Kanun'un 5. maddesine eklenen dava konusu altıncı fıkrayla yeniden düzenlenmiştir. Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasının mülga üçüncü cümlesi ile Kanun'un 5. maddesinin altıncı fıkrası konuyla ilgili teknik bir düzenleme olup borçlanılan sürelerin hangi aylarda değerlendirileceğini ifade etmektedir.

95. Dava konusu kuralla Türkiye'deki sigortalılığın başlangıç tarihinden önceki sürelerin borçlandırılması hâlinde bu sürelerin 5510 sayılı Kanun'un 41. maddesinde yer alan hükümlerin esas alınacağına öngörülmesi suretiyle borçlanılan prime esas gün sayısının borçlanılan ilgili aylara mal edileceği hükme bağlanmıştır.

96. Kuralda 5510 sayılı Kanun'un 41. maddesinde yer alan hükümlerin esas alınacağı belirtilmiş olmasına rağmen ayrıca Türkiye'deki sigortalılığın başlangıç tarihinden önceki sürelerin borçlandırılması hâlinde bu sürelerin Türkiye'deki sigortalılık başlangıç tarihinden, Türkiye'de sigortalılık yok ise borçlanma tutarının tamamen ödendiği tarihten geriye götürülen sürelere ait ilgili aylara mal edileceği belirtilmiştir.

97. Anılan maddede borçlanılan prime esas gün sayısının hangi aylara mal edileceğine ilişkin düzenlemenin yanı sıra seçilen prime esas kazancın ne şekilde hesaplanacağına ilişkin kurallara yer verilmiştir. Buna göre seçilen prime esas kazanç, borcun ödendiği tarihteki prime esas asgarî kazanç oranlanarak, söz konusu oran ilgili ayın prime esas asgarî kazancı ile çarpılır. Bulunan tutar, ilgili ayın prime esas kazancı kabul edilir. Ancak hesaplanan prime esas kazanç hiçbir suretle o ayın prime esas azamî kazancını geçemez.

98. Kuralda yer alan atıf nedeniyle yurt dışı hizmet borçlanması sırasında seçilen prime esas kazancın ne şekilde hesaplanacağı hususunda 5510 sayılı Kanun'un 41. maddesinde yer alan hükümlerin esas alınacağı tabidir. Bunun yanı sıra kuralda yurt dışı hizmet borçlanması yapılması durumunda borçlanılan sürelerin hangi aylara mal edileceğine ilişkin 5510 sayılı Kanun'un 41. maddesinden farklı bir düzenleme ihdas edilmiş ise de sosyal sigortalar ile genel sağlık sigortasına ilişkin genel kanun niteliğinde olan 5510 sayılı Kanun karşısında yurt dışı hizmet borçlanmasına 3201 sayılı Kanun'un özel kanun niteliğinde olduğu görüldüğünden borçlanılan sürelerin hangi aylara mal edileceğine ilişkin dava konusu kuralın öncelikle uygulanması gerektiği açıktır. Bu durumda kuralın belirli ve öngörülebilir nitelikte olmadığı söylenemez.

99. Sosyal güvenlik sisteminin korunması ve devamlılığının sağlanması için yurt dışı hizmet borçlanması yapan bir kişinin borçlanılan prime esas gün sayısının hangi aylara mal edileceğinin belirlenmesi sırasında yurt dışı hizmet borçlanması yapan vatandaşlara bağlanacak emekli aylığının tutarının ve borçlanma tutarını emekli aylığı olarak geri alabilecekleri sürenin gözönünde bulundurulması gerekmektedir. Bu suretle öngörülen kuralın sosyal güvenlik sisteminin korunması ve devamlılığının sağlanması amacına hizmet ettiği, dolayısıyla kuralla getirilen sınırlamanın anayasal açıdan meşru bir amaca dayandığı anlaşılmaktadır.

100. Yurt dışı hizmet borçlanması yoluyla sosyal güvenlik sistemine yapılan malî transferlerin mal edileceği ayların belirlenmesi yoluyla borçlanma tutarı ile borçlanma talebinde bulunanların emekli aylığı miktarı ve bu tutarı emekli aylığı olarak geri alabilecekleri süre arasında bir dengenin oluşturulmasının SGK'nın aktüeryal dengesinin olumsuz etkilenmesinin önüne geçilmesine ve malî açıdan yönetiminin doğru ve etkin bir şekilde yapılmasına, bu suretle sosyal güvenlik sisteminin korunmasına ve devamlılığının sağlanmasına katkıda bulunacağı gözetildiğinde kuralın anılan meşru amaca ulaşma bakımından elverişli ve gerekli olmadığı söylenemez.

101. Kuralla Türkiye'deki sigortalılığın başlangıç tarihinden önceki sürelerin borçlandırılması hâlinde bu sürelerin Türkiye'deki sigortalılık başlangıç tarihinden, Türkiye'de sigortalılık yok ise borçlanma tutarının tamamen ödendiği tarihten geriye götürülen sürelerle ilgili aylara mal edilmesi öngörülmektedir. Buna göre yurt dışı hizmet borçlanması yapan istek sahiplerinin borçlandıkları sürelerin mal edileceği ilgili aylar, yurt dışında sigortalı olarak geçirilen dönemler dikkate alınmadan belirlenecektir. Bu durum ise yurt dışı hizmet borçlanması yapan istek sahibinin yurt dışında sigortalı olarak geçirilen sürenin başlangıç tarihi daha eski olsa dahi Türkiye'deki sigortalılık başlangıcının daha yakın bir tarih olarak belirlenmesine yol açacağından yurt dışı hizmet borçlanması yapan kişilere bağlanacak emekli aylığı miktarının daha düşük olmasına yol açacaktır. Bunun yanı sıra 5510 sayılı Kanun'un 82. maddesinde belirtilen prime esas günlük kazanç, asgari ve azamî sınırlar arasında kalmak kaydıyla yurt dışı hizmet borçlanması yapmak isteyen kişi tarafından serbestçe belirlenmektedir. Ayrıca borçlanmaya esas alınabilecek yurt dışı süreleri konusunda 3201 sayılı Kanun'da herhangi bir sınırlama getirilmemiş olup yurt dışı borçlanması talebinde bulunan kişi, bu sürelerin tamamını veya bir kısmını borçlanabilmektedir.

102. Bu itibarla kuralla, devletin, sosyal güvenlik sisteminin etkin bir biçimde işlemlerini sağlayacak tedbirleri alma yükümlülükleri ile sosyal güvenlik hakkı arasında bir dengelemeye gittiği, bu itibarla kuralın sosyal güvenlik hakkına getirilen sınırlama ile kamu yararı arasında kurulması gereken adil dengeyi bozmadığı sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla kural orantısız bir sınırlamaya neden olmamakta ve anılan hakka ölçüsüz bir sınırlama getirmemektedir.

103. 7186 sayılı Kanun'un 9. maddesiyle 3201 sayılı Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "...% 32'sidir." ibaresinin "...%45'idir." şeklinde değiştirilmesinin Anayasa'ya uygunluk denetimi bölümünde belirtilen kanunların geriye yürümezliği ve eşitlik ilkelerine ilişkin gerekçeler bu kural yönünden de geçerlidir.

104. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 2., 10., 13., 60. ve 62. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Ç. Kanun'un 12. Maddesiyle 3201 Sayılı Kanun'un Geçici 5. Maddesinin Yürürlükten Kaldırılmasının İncelenmesi

1. İptal Talebinin Gerekçesi

105. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kuralla 3201 sayılı Kanun'un geçici 5. maddesinin yürürlükten kaldırılması suretiyle 2008 yılı öncesinde T.C. Emekli Sandığı (Sandık) iştirakçisi olanların yurt dışında geçen hizmetlerine ilişkin yapacakları borçlanma başvurularının sonucunda ödeyecekleri borç tutarının hesaplanma yönteminin kaldırıldığı, bu değişiklikte diğer sigortalılarla benzer biçimde 5510 sayılı Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamında ve günlük kazançlarının %45'i üzerinden yurt dışı hizmet borçlanması yapılmasının önünün açıldığı, bu durumun kazanılmış hakların korunması ilkesiyle bağdaşmadığı gibi kanunların geriye yürümezliği ilkesini de zedelediği, ayrıca 2008 yılı öncesinde Sandık iştirakçisi olanların yurt içi hizmet borçlanması ile yurt dışı hizmet borçlanması şartlarında farklılık oluşturulmasının eşitlik ilkesiyle bağdaşmadığı, kuralla 2008 yılı öncesinde Sandık iştirakçisi olanların yurt dışında çalıştığı sürelerin hizmet borçlanması miktarının iştirakçinin aleyhine olacak şekilde hesaplanmasının ve borçlanılan dönemlerin farklı bir statüde değerlendirilmesinin sosyal güvenlik hakkının ihlaline neden olduğu belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 10., 60. ve 62. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

106. 3201 sayılı Kanun'un dava konusu kuralla yürürlükten kaldırılan geçici 5. maddesinde, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce 8/6/1949 tarihli ve 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu'na tabi iştirakçi olanların bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce veya sonra yurt dışında geçen hizmetlerinin borçlandırılmasında, borç tutarının ilgililerin Türkiye'den ayrılmadan önce Sandığa tabi hizmetlerinden en son bıraktıkları derece ve kademelerine yurt dışında geçirdikleri ve borçlanmak istedikleri sürenin her üç yılına bir derece ve her yılına bir kademe verilmek ve öğrenim durumları itibarıyla 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun değişik 36. maddesindeki yükselebilecekleri dereceleri geçmemek üzere tespit edilecek derece, kademe ve ek göstergeleri ile emekli keseneğine esas aylığın hesabına ait tüm unsurların toplamının müracaat tarihinde yürürlükte olan katsayı ile çarpımı sonucu bulunacak tutarların esas alınarak, yine o tarihteki kesenek ve karşılık oranlarına göre hesap edileceği düzenlenmiştir.

107. Yurt dışı hizmet borçlanması sürelerinin hangi sigortalılık hâline tabi olacağı hususu, 3201 sayılı Kanun'un 5. maddesinin dördüncü fıkrasında düzenlenmiştir. Anılan Kanun'un 5. maddesinin dördüncü fıkrasının ilk hâlinde borçlanılan sürelerin değerlendirileceği sigortalılık

hâli, başvuru sahibinin borçlanma başvurusunda bulunmadan önce Türkiye’de sigortalı olarak çalışmasının bulunup bulunmadığı dikkate alınarak belirlenmişti. Buna göre Türkiye’de sigortalı çalışması bulunmayan kişinin yurt dışında geçen süreleri için hizmet borçlanması yapmak istemesi durumunda, borçlandığı süreler 5510 sayılı Kanun’un 4. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamında; Türkiye’de sigortalı çalışması bulunan kişilerin, yurt dışında geçen süreleri için hizmet borçlanması yapmak istemesi durumunda ise borçlanılan süreler borçlanma talep tarihindeki en son sigortalılık hâline göre değerlendirilmekteydi. Söz konusu fıkra 7186 sayılı Kanun’la yapılan değişiklikle bütün yurt dışı hizmet borçlanması başvurularında, borçlanılan sürelerin 5510 sayılı Kanun’un 4. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamında değerlendirileceği hükme bağlanmıştır.

108. Dava konusu kuralla 3201 sayılı Kanun’un geçici 5. maddesi yürürlükten kaldırılmak suretiyle bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce 5434 sayılı Kanun’a tabi Sandık iştirakçisi olanlar da yurt dışı hizmet borçlanması açısından diğer sigortalılarla veya daha önce Türkiye’de sigortalılığı bulunmayanlarla benzer biçimde 5510 sayılı Kanun’un 4. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamına alınmıştır.

109. Buna göre kural, Kanun’un 5. maddesinin dördüncü fıkrasında yapılan değişik üzerine uygulamada birliktelik sağlanması amacıyla kabul edilmiştir. Nitekim kuralın gerekçesinde de “3201 sayılı Kanunun 5 inci maddesinde yapılması öngörülen değişiklikle borçlanılan sürelerin 5510 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamında değerlendirilecek olması nedeniyle uygulamada birliktelik sağlanması amaçlanmaktadır.” denilmektedir.

110. 7186 sayılı Kanun’un 10. maddesiyle 3201 sayılı Kanun’un 5. maddesinin değiştirilen dördüncü fıkrasının Anayasa’ya uygunluk denetimi bölümünde belirtilen gerekçeler bu kural yönünden de geçerlidir.

111. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa’nın 2., 10., 60. ve 62. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

D. Kanun’un 20. Maddesiyle 5597 Sayılı Kanun’un 1. Maddesinin (1) Numaralı Fıkrasının Birinci Cümlesinde Yer Alan “...15 Türk Lirası...” İbaresinin “...50 Türk lirası...” ve İkinci Cümlesinde Yer Alan “...bu miktarı...” İbaresinin “...bu miktarı üç katına kadar artırmaya veya...” Şeklinde Değiştirilmesinin İncelenmesi

1. Birinci Cümlede Yer Alan “...15 Türk Lirası...” İbaresinin “...50 Türk lirası...” Şeklinde Değiştirilmesi

a. İptal Talebinin Gerekçesi

112. Dava dilekçesinde özetle; harcın konusunu oluşturan herhangi bir kamu hizmetinin sunulmadığı, dava konusu kuralla yurt dışına çıkış yapan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarından çıkış başına alınmakta olan yurt dışı çıkış harcı miktarının 15 Türk lirasından (TL) 50 TL’ye çıkarıldığı, yurt dışı çıkış harcı miktarının 50 TL’ye çıkarılmasının seyahat özgürlüğünü sınırladığı, ayrıca mali güce göre vergi ödeme ilkesine aykırılık teşkil ettiği belirtilerek kuralın Anayasa’nın 13., 23. ve 73. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

b. Anayasa’ya Aykırılık Sorunu

113. 5597 sayılı Kanun’un 1. maddesinin (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde yurt dışına çıkış yapan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarından çıkış başına 50 TL harç alınacağı

öngörölmüş olup anılan cümlede yer alan “...50 Türk lirası...” dava konusu kuralı oluşturmaktadır.

114. Anayasa'nın “*Yerleşme ve seyahat hürriyeti*” başlıklı 23. maddesinde herkesin, yerleşme ve seyahat özgürlüğüne sahip olduğu; seyahat özgürlüğünün suç soruşturma ve kovuşturması sebebiyle ve suç işlenmesini önlemek amaçlarıyla kanunla sınırlanabileceği, vatandaşın yurt dışına çıkma özgürlüğünün ise ancak suç soruşturması veya kovuşturması sebebiyle hâkim kararıyla sınırlanabileceği hüküm altına alınmıştır.

115. Dava konusu kuralın da yer aldığı maddeyle yurt dışına çıkmak isteyen vatandaşlar için yurt dışına çıkış harcı adı altında mali bir yükümlülüğün getirildiği, kuralın ise harç miktarını 15 TL'den 50 TL'ye çıkardığı görölmektedir. Yurt dışına çıkış yapan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarından çıkış başına kural uyarınca 50 TL yurt dışı çıkış harcının alınması ve vatandaşların yurt dışına çıkabilmeleri için bu harcın ödenme zorunluluğunun bulunması nedeniyle kuralın seyahat özgürlüğüne sınırlama getirdiği açıktır.

116. Anılan maddede hangi durumda, kimlerden ve ne miktarda yurt dışına çıkış harcının alınacağı herhangi bir tereddüde yer vermeyecek şekilde açık ve net olarak düzenlendiği gözetildiğinde kuralda temel hak ve özgürlüklerin kanunla sınırlanması gerektiğine ilişkin anayasal ilkeye aykırı bir yönün bulunmadığı açıktır.

117. Anayasa'nın 23. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan vatandaşın yurt dışına çıkma özgürlüğünün, ancak suç soruşturması veya kovuşturması sebebiyle hâkim kararına bağlı olarak sınırlanabileceğine ilişkin teminatın niteliği itibarıyla ancak bireysel durumlarda işlerlik kazanabileceği, dolayısıyla bu özel sınırlama sebebinin yalnızca bireysel olarak belirli kişi veya kişilerin yurt dışına çıkış haklarının sınırlanması hâlinde söz konusu olabileceği, buna karşılık yurt dışına çıkış hakkını genel olarak sınırlayan düzenlemelere yönelik herhangi bir sınırlama nedenine Anayasa'nın 23. maddesinde yer verilmediği anlaşılmaktadır.

118. Nitekim Anayasa'nın söz konusu maddesinin üçüncü fıkrasında değişiklik yapan 7/5/2010 tarihli ve 5982 sayılı Kanun'un 3. maddesinin gerekçesinde de “*Maddede yapılan değişiklikle, idare tarafından, vatandaşın yurt dışına çıkma hürriyetinin sınırlandırılmasına son verilmekte; yurt dışına çıkma hürriyetinin, sadece suç soruşturması veya kovuşturması sebebiyle ve hâkim kararına bağlı olarak sınırlandırılabilmesi ilkesi benimsenmektedir.*” denilmektedir. Bu bağlamda Anayasa'nın başka maddelerinde yer alan hak ve özgürlükler ile devlete yüklenen ödevler yurt dışına çıkma özgürlüğüne sınır teşkil edebilir.

119. Anayasa'nın 5. maddesinde, kişilerin ve toplumun huzur ve refahını sağlamak devletin temel amaç ve görevleri arasında sayılmıştır. Bu amaca ulaşmayı hedefleyen kamu hizmetleri için kaynak oluşturulması açısından kamu alacakları büyük önem taşımaktadır. Kamu hizmetlerinin görülmesi için gereken gelir kaynaklarından birisi olan mali yükümlülüklerin bir türünü oluşturan yurt dışına çıkış harcının 50 TL olarak belirlenmesi de kişilerin ve toplumun huzur ve refahını sağlama amacına hizmet etmektedir. Bu haliyle kuralın meşru bir amaca sahip olduğu anlaşılmaktadır.

120. Bu itibarla yurt dışına çıkış yapan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarından çıkış başına alınmakta olan yurt dışı çıkış harcı miktarının 15 TL'den 50 TL'ye çıkarılmasının söz konusu amaca ulaşma yönünden elverişli ve gerekli bir araç olmadığı söylenemez.

121. Devletin, kamusal ihtiyaçların karşılanması için Anayasa'nın 73. maddesinden aldığı yetkiye dayanarak tek taraflı iradesiyle vergi, resim, harç ve benzeri yükümlülükler getirme ve bunların usul ve esasa ilişkin şartlarını belirleme yetkisi bulunmaktadır. Anayasa'nın anılan

maddesinde öngörülen yükümlülükler arasında yer alan *vergi*, kamu giderlerini karşılamak amacıyla kanunlarla gerçek ve tüzel kişilere malî güçlerine göre getirilen bir yükümlülüktür. Belirli bir hizmetten doğrudan yararlanma karşılığı olmayan vergi tüm kamu hizmetleri için yapılan giderlere ortak katılma payıdır. *Harç* ise kimi kamu hizmetlerinden yararlanmanın karşılığı olarak tahsil edilen kamu gelirleridir. Ödenen vergiler bakımından, vergi mükelleflerinin bireysel bir hizmet ya da karşılık talep etme haklarının bulunmamasına karşın, harçlar belirli bir kamu hizmetinden yararlanmanın (tapu, pasaport gibi) karşılığıdır. *Resim*, bir iş ya da faaliyetin yapılmasına yetkili kuruluşlar tarafından izin verilmesi dolayısıyla yapılan bir ödeme şeklinde tanımlandığı gibi harca benzer biçimde kamu kuruluşlarında görülen hizmetin ve yapılan giderlerin karşılığı olarak yalnız o işle ilgili gerçek ve tüzel kişilerden sağlanan gelirler şeklinde de açıklanmaktadır. *Vergi, resim, harç benzeri malî yükümlülük* ise kişilerden yapılan kamu hizmetleri karşılığında ya da bir hizmet karşılığı olmaksızın kamu gücüne dayanılarak alınan paralardır. Benzeri malî yükümlülük kimi zaman vergi, harç ve resmin özelliğini ayrı ayrı yansıtırken kimi zaman da vergi, harç ve resmin ortak öğelerini taşıyabilmektedir (AYM, E.2013/66, K.2014/19, 29/1/2014).

122. Kuralda, yurt dışına çıkış yapan vatandaşlardan harç adı altında alınması öngörülen söz konusu tutarın, kamu gücüne dayalı olarak, tek taraflı bir iradeyle alındığı hususları gözetildiğinde Anayasa'nın 73. maddesinde belirtilen *vergi, resim, harç benzeri malî yükümlülük* kavramı içinde değerlendirilebilecek bir kamu geliri niteliği taşıdığı açıktır (AYM, E.2013/66, K.2014/19, 29/1/2014).

123. Kuralla anılan yetki kapsamında yurt dışına çıkış izni için yurt dışı çıkış harcı adı altında getirilen mali yükümlülüğün miktarı 50 TL'ye yükseltilmiştir. 50 TL olarak belirlenen yurt dışına çıkış harcının, ülke şartlarında makul ve kabul edilebilir bir miktar olmadığı söylenemez. Ayrıca 50 TL tutarındaki yurt dışına çıkış harcının vatandaşların yurt dışına çıkma özgürlüğünü önemli derecede kullanılamaz hâle getirmediği ortadadır. Bu itibarla kuralla vatandaşlara katlanamayacakları bir ekonomik yükün getirilmediği ve yurt dışına çıkma özgürlüğüne getirilen sınırlamanın orantısız olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

124. Diğer yandan Anayasa'nın 73. maddesinde herkesin, kamu giderlerini karşılamak üzere mali gücüne göre vergi ödemekle yükümlü bulunduğu, vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımının, maliye politikasının sosyal amacı olduğu, vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülüklerin kanunla konulacağı, değiştirileceği veya kaldırılacağı öngörülmüştür.

125. Bu bağlamda 50 TL olarak belirlenen yurt dışına çıkış harcının ülke şartlarında makul ve kabul edilebilir bir miktar olmadığına söylenemeyeceği ve vatandaşların yurt dışına çıkma özgürlüğünü önemli derecede kullanılamaz hâle getirmediği gözetildiğinde kuralla mali güce göre ödeme ilkesinin ihlal edilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

126. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 13., 23. ve 73. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Engin YILDIRIM bu görüşe katılmamıştır.

2. İkinci Cümlede Yer Alan "...bu miktarı..." İbaresinin "...bu miktarı üç katına kadar artırmaya veya..." Şeklinde Değiştirilmesi

a. İptal Talebinin Gerekçesi

127. Dava dilekçesinde özetle; yurt dışına çıkış yapan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarından çıkış başına alınmakta olan yurt dışı çıkış harcı miktarını üç katına kadar

artırma hususunda Cumhurbaşkanına yetki verildiği, bu durumun ölçülülük ve verginin kanuniliği ilkeleriyle bağdaşmadığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2.ve 73. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

b. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

128. 5597 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde yurt dışına çıkış yapan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarından çıkış başına 50 TL harç alınacağı hükme bağlandıktan sonra ikinci cümlede Cumhurbaşkanı'nın, bu miktarı üç katına kadar artırmaya veya sifıra kadar indirmeye yetkili olduğu belirtilmiştir. Anılan cümlede yer alan "...bu miktarı üç katına kadar artırmaya veya..." ibaresi dava konusu kuralı oluşturmaktadır.

129. Anayasa'nın 73. maddesinin üçüncü fıkrasında "*Vergi, resim, harç ve benzeri malî yükümlülükler kanunla konulur, değiştirilir veya kaldırılır*" denilmek suretiyle verginin kanuniliği ilkesi benimsenmiştir. Anılan ilke, takdire dayalı keyfî uygulamaları önleyecek sınırlamaların kanunda yer almasını gerektirmekte ve vergi yükümlülüğüne ilişkin düzenlemelerin konulmasının, değiştirilmesinin veya kaldırılmasının kanun ile yapılmasını zorunlu kılmaktadır.

130. Verginin kanuniliği ilkesi vergilendirmeye ilişkin istisna ve muafiyetleri de kapsamaktadır (AYM, E.2016/1, K.2017/81, 29/3/2017, § 5). Bazı ekonomik, sosyal veya mali politikaların gerçekleşmesini sağlamak amacıyla, anayasal ilkelere bağlı kalmak şartıyla mali yükümlülüklerin kaldırılması konusunda takdir yetkisi bulunan kanun koyucunun bu yetkisini birtakım kişi veya kişi gruplarına muafiyet tesis etmek veya verginin konusuna giren bir unsuru vergiden istisna tutmak yoluyla kullanması durumunda da muafiyet veya istisna tanınan konuların, şartların ve mali yükümlülük çeşitlerinin kanunilik ilkesi gereği kanunla düzenlenmesi gerekmektedir (AYM, E.2020/15, K.2020/78, 24/12/2020, § 12).

131. Verginin kanuniliği ilkesi uyarınca verginin konulması, vergilendirmeye ilişkin istisna ve muafiyetlerin kanunla belirlenmesi gerekmele birlikte Anayasa Mahkemesinin sıkça vurguladığı gibi kanunun şeklen var olması yeterli olmayıp yasal kuralların keyfiliğe izin vermeyecek şekilde belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir düzenlemeler niteliğinde olması gerekir. Kanunun bu niteliklere sahip olması, Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesinin de bir gereğidir. Dolayısıyla Anayasa'nın 73. maddesinde yer verilen kanunilik ölçütü, Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesi ışığında yorumlanmalıdır.

132. Anayasa'nın 73. maddesinin dördüncü fıkrasında "*Vergi, resim, harç ve benzeri malî yükümlülüklerin muaflik, istisnalar ve indirimleriyle oranlarına ilişkin hükümlerinde kanunun belirttiği yukarı ve aşağı sınırlar içinde değişiklik yapmak yetkisi Cumhurbaşkanına verilebilir.*" denilmiştir. Anılan hüküm uyarınca Cumhurbaşkanı'na ancak vergi, resim, harç ve benzeri malî yükümlülüklerin muaflik, istisnalar ve indirimleriyle oranlarına ilişkin hükümlerinde değişiklik yapabilme yetkisi verilebilecektir. Cumhurbaşkanı'na yetki verilirken bu yetkinin kullanılabilmesi alt ve üst sınırların da kanunda belirtilmesi gerekmektedir.

133. Dava konusu kuralda, yurt dışına çıkış yapan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarından çıkış başına alınan ve miktarı 50 TL olarak belirlenen yurt dışına çıkış harcının miktarının üç katına kadar artırılması hususunda Cumhurbaşkanı'na yetki verilmiştir.

134. Anayasa'nın 73. maddesinin dördüncü fıkrasında vergi, resim, harç ve benzeri malî yükümlülüklerin muaflik, istisnalar ve indirimleriyle oranlarına ilişkin hükümlerinde Cumhurbaşkanı'na verilebileceği belirtilen değişiklik yapma yetkisi, maktu vergi tutarlarını da kapsamaktadır (AYM, E.2005/73, K.2008/59, 21/2/2008).

135. Bu itibarla yurt dışına çıkış yapan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarından alınan yurt dışına çıkış harcının maktu miktarını kanunla belirlenen alt ve üst sınırlar içinde değiştirme yetkisi kapsamında üç katına kadar artırma yetkisinin Cumhurbaşkanı'na verilmesine ilişkin kuralda Anayasa'nın 73. maddesinin dördüncü fıkrasına aykırı bir yön bulunmadığı gibi kural verginin kanuniliği ilkesine de aykırı değildir.

136. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 73. maddesine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Engin YILDIRIM bu görüşe katılmamıştır.

Kuralın Anayasa'nın 2. maddesine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 73. maddesi yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 2. maddesi yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

E. Kanun'un 31. Maddesiyle 6446 Sayılı Kanun'a Eklenen Geçici 25. Maddede Yer Alan "...kendiliğinden uzamış kabul edilir." İbaresinin İncelenmesi

1. İptal Talebinin Gerekçesi

137. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kuralla kurulu gücü azami bir megavatlık yenilenebilir enerji kaynaklarına dayalı üretim tesisinde lisanssız elektrik üretimi yapma hakkını kazanan ama yükümlülüklerini belirlenen kanuni süre içinde yerine getirmeyen kişi ve firmalara lisanssız elektrik üretimine devam edebilmeleri için yeni bir imkânın tanındığı, bu itibarla kuralın kamu yararı amacına değil sübjektif amaçlara yönelik olduğu, kuralın belirsiz olması nedeniyle hukuki belirlilik ilkesinin de ihlal edildiği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

138. 6446 sayılı Kanun'un geçici 25. maddesinde bu Kanun'un 14. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendinde yer alan faaliyetler kapsamındaki bağlantı anlaşması sürelerinin; çağrı mektubu tarihinden bağlantı anlaşması süresi sonuna kadar tüketim-üretim bağı kopmuş olanlar için, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren otuz gün içinde çağrı mektubuna esas abonelik ile en az aynı özellikleri haiz eski ve/veya yeni bir tüketim tesisi aboneliği ihdas ederek ilgili şebeke işletmecisine bildirmesi hâlinde söz konusu bildirim tarihini izleyen yüz yirmi günü; bağlantı anlaşması süresi bittiği hâlde geçici kabulü yapılmamış olanlar ve henüz bağlantı anlaşması süresi bitmemiş olanlar için ise bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren yüz yirmi günü kapsayacak şekilde kendiliğinden uzamış kabul edileceği öngörülmüş olup anılan maddede yer alan "...kendiliğinden uzamış kabul edilir." ibaresi dava konusu kuralı oluşturmaktadır.

139. Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti ilkesinin gereklerinden birisi de belirliliktir. Belirlilik ilkesi bireylerin hukuk kurallarını önceden bilmeleri, tutum ve davranışlarını bu kurallara göre güvenle belirleyebilmeleri anlamını taşımaktadır. Belirlilik ilkesi yalnızca yasal belirliliği değil daha geniş anlamda hukuki belirliliği ifade etmektedir. Bir başka deyişle hukuk kurallarının belirliliğinin sağlanması yalnızca kanunla düzenleme yapılması anlamına gelmemektedir. Yasal düzenlemeye dayanarak erişilebilir, bilinebilir ve öngörülebilir gibi niteliksel gereklilikleri karşılması koşuluyla mahkeme içtihatları ve yürütmenin düzenleyici işlemleri ile de hukuki belirlilik sağlanabilir. Hukuki belirlilik ilkesinde asıl olan, bir

hukuk normunun uygulanmasıyla ortaya çıkacak sonuçların o hukuk düzeninde öngörülebilir olmasıdır.

140. Bunun yanı sıra gelişen koşul ve durumlara göre sık sık değişik önlemler alma, bunları kaldırma ve süratli biçimde hareket etme zorunluluğunun bulunduğu alanlarda, yasama organının temel kuralları saptadıktan sonra uzmanlık ve idare tekniğine ilişkin hususları yürütmeye bırakması, yasama yetkisinin devri olarak yorumlanamayacağı gibi yürütme organının yasama organı tarafından çerçevesi çizilmiş alanda ve değişen koşullara uyum sağlayabilecek esnekliğe sahip ölçütlere uygun olarak genel nitelikte hukuksal tasarruflarda bulunması, hukuk devletinin belirlilik ilkesine de aykırı olarak değerlendirilemez (AYM, E.2014/87, K.2015/112, 8/12/2015, § 134).

141. Elektrik piyasası, elektrik enerjisinin üretim, iletim, dağıtım, piyasa işletimi, toptan satış, perakende satış, ithalat ve ihracat faaliyetleri ile bu faaliyetlere ilişkin iş ve işlemlerden oluşan bir piyasadır. Ülkemizde elektrik piyasası faaliyetleri 6446 sayılı Kanun çerçevesinde yürütülmektedir. Anılan Kanun ile elektrik sektörünün üretim, toptan satış ve perakende satış aşamaları rekabete açılmıştır. Ayrıca elektrik enerjisinin ticari bir mal gibi alınıp satıldığı organize elektrik ticareti oluşturulmuş, serbestleşmeyi temin edecek piyasa kuralları uygulanmaya başlanmıştır.

142. Kanun'a göre elektrik üretim faaliyeti de dâhil olmak üzere tüm piyasa faaliyetlerinde lisans alma ve şirket kurma zorunluluğu vardır. Kanun'da elektrik piyasasında faaliyet yürütebilmek için lisans almak ve şirket kurmak genel bir zorunluluk olarak düzenlenmiş olmakla birlikte sınırlı olarak sayılan birtakım üretim faaliyetlerinde bulunacak gerçek veya tüzel kişilere lisans alma ve şirket kurma yükümlülüğü olmaksızın üretim faaliyetinde bulunma imkânı tanınmıştır. Bu istisnalar 6446 sayılı Kanun'un 14. maddesinde sayılmış olup bunlardan birisi de anılan maddenin (1) numaralı fıkrasının (b) bendinde yer alan *kurulu gücü azami bir megavatlık yenilenebilir enerji kaynaklarına dayalı üretim tesislerine* ilişkin istisnadır. Maddenin (2) numaralı fıkrasının Cumhurbaşkanı'na tanıdığı yetkinin kullanılması suretiyle 10/5/2019 tarihli ve 30770 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 9/5/2019 tarihli ve 1044 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı ile söz konusu üretim tesislerine ilişkin kurulu gücün üst sınırı beş megavata çıkarılmıştır.

143. Lisans ve şirket kurma yükümlülüğü olmaksızın elektrik üretim faaliyetine izin verilmesinin amacı, 12/5/2019 tarihli ve 30772 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Elektrik Piyasasında Lisanssız Elektrik Üretim Yönetmeliği'nin 1. maddesinde elektrik piyasasında, tüketicilerin elektrik ihtiyaçlarını tüketim noktasına en yakın kendi üretim tesisinden karşılaması, arz güvenliğinin sağlanmasında küçük ölçekli üretim tesislerinin ülke ekonomisine kazandırılması ve küçük ölçekli üretim kaynaklarının etkin kullanımının sağlanması ile elektrik şebekesinde meydana gelen kayıp miktarlarının düşürülmesi şeklinde belirtilmiştir.

144. Dava konusu kuralla kurulu gücü azami bir megavatlık yenilenebilir enerji kaynaklarına dayalı üretim tesisinde yürütülen lisanssız üretim faaliyetinde bulunma imkânını kaybedenlere lisanssız üretim faaliyetine devam edebilmeleri için yeni bir imkân sağlanmakta ve bu kapsamda yükümlüklerin yerine getirilmesi veya işlemlerin tamamlanması için tanınan sürelerin herhangi bir düzenlemeye gerek kalmaksızın kendiliğinden uzaması öngörülmektedir. Kuralla kapsam dahilindeki kişilerin Kanun'un 14. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendinde yer alan faaliyetler kapsamında yürüttükleri yenilenebilir enerji kaynaklarına dayalı üretim tesisindeki üretim faaliyetine ilişkin bağlantı anlaşması sürelerinin belirli şartların yerine getirilmesi durumunda kendiliğinden uzamış kabul edileceği hükme bağlanmıştır.

145. Bu suretle kuralla lisanssız elektrik üretim tesisi kurma hakkını kazanıp mevzuatta belirtilen yükümlülükleri süresi içinde yerine getirememesi nedeniyle bu hakkını kaybedenlere, elektrik üretimine ilişkin yatırımdan beklenen faydanın sağlanması ve yatırımın atıl kalmasının engellenmesini teminen yeni bir imkânın tanınmasının amaçlandığı anlaşılmaktadır. Nitekim kural kapsamına giren lisanssız elektrik üretimi amacıyla kurulumuna başlanılan üretim tesislerinin belirli bir aşamaya kadar getirildiği açıktır. Bu itibarla söz konusu üretim tesislerinin atıl hâle gelmesinin önlenmesi amacı taşıyan kuralın bireysel çıkarılardan uzak bir şekilde, enerji üretimine katkı sağlamak amacıyla ihdas edildiği anlaşıldığından kural, anayasal sınırlar içinde kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında olup kuralla kamu yararı dışında bir amacın gözetildiği söylenemez.

146. Kuralın yer aldığı düzenleme bağlantı anlaşması süresi bittiği hâlde geçici kabulü yapılmamış olanlar ve henüz bağlantı anlaşması süresi bitmemiş olanlar ile bağlantı anlaşmasına çağrı mektubu tarihinden bağlantı anlaşması süresi sonuna kadar tüketim-üretim bağı kopmuş kişileri kapsamaktadır. Buna göre kuralın lisanssız üretim faaliyetine devam edebilmeleri için sağladığı imkândan kimlerin yararlanabileceği herhangi bir şüpheye yer vermeyecek şekilde belirlidir.

147. Ayrıca Kanun'un 14. maddesinin (4) numaralı fıkrasında lisans alma ve şirket kurma yükümlülüğünden muaf olan kişilerin sisteme bağlanmasına ilişkin teknik usul ve esaslar ile satışa, başvuru yapılmasına ve denetim yapılmasına ilişkin usul ve esasların yönetmelikle düzenleneceği belirtilmiştir. Anılan fıkra uyarınca 12/5/2019 tarihli ve 30772 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Elektrik Piyasasında Lisanssız Elektrik Üretim Yönetmeliği'nde lisanssız elektrik üretimine ilişkin usul ve esaslar ile bu imkândan yararlanma şartları düzenlenmiştir. Anılan Yönetmelik'te lisanssız elektrik enerjisi üretimi faaliyetinde bulunmak isteyen gerçek ve tüzel kişilerin yerine getirmesi gereken şartlar ve işlemler ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiş ve bu şartların yerine getirilmesi için belirli süreler öngörülmüştür. Kural uyarınca kendiliğinden uzamış kabul edilecek süreler de Yönetmelik'te öngörülen sürelerdir.

148. Kuralda sürelerin kendiliğinden uzayacağı hüküm altına alınırken kendiliğinden uzayan sürelerin hangi tarihten itibaren uzamış kabul edileceği de belirtilmiştir. Buna göre, bağlantı anlaşması süresi sonuna kadar üretim tesisi ile ilişkilendirilen tüketim tesisi aboneliği başka kişi veya kişilere geçen (tüketim-üretim bağı kopmuş) kişilerin, söz konusu maddenin yürürlük tarihinden itibaren 30 gün içinde çağrı mektubuna esas abonelik ile en az aynı özellikleri haiz eski ve/veya yeni bir tüketim tesisi aboneliğini ilgili şebeke işletmecisine bildirmesi hâlinde söz konusu bağlantı anlaşmasına yapılan bildirim tarihinden itibaren yüz yirmi günü kapsayacak şekilde, bağlantı anlaşması imzaladığı hâlde Yönetmelik'te belirlenen süreler içinde geçici kabulü tamamlanamayan tesisler ile bağlantı anlaşması imzalanan ve Yönetmelik'te belirlenen bağlantı anlaşması süresi henüz tamamlanmamış olan tesisler için ise bağlantı anlaşması süresi maddenin yürürlük tarihinden itibaren yüz yirmi günü kapsayacak şekilde kendiliğinden uzamış kabul edilmektedir.

149. Bu itibarla lisanssız elektrik üretimine ilişkin bağlantı anlaşmasının süresinin uzatılmasına ilişkin kuralın belirsiz olduğu da söylenemez.

150. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 2. maddesine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

F. Kanun'un 32. Maddesiyle 6446 Sayılı Kanun'a Eklenen Geçici 26. Maddenin (1) Numaralı Fıkrasının Birinci Cümlesinde Yer Alan "...otuz altı ay süreyle uzatılır." ve (2)

Numaralı Fıkrasının İkinci Cümlesinde Yer Alan "...idarenin fesih hakkının ötelenmesi de dahil olmak üzere..." İbarelerinin İncelenmesi

1. (1) Numaralı Fıkranın Birinci Cümlesinde Yer Alan "...otuz altı ay süreyle uzatılır." İbaresini

a. İptal Talebinin Gerekçesi

151. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kuralla yenilenebilir enerji kaynakları veya yerli kömüre dayalı elektrik üretim tesisi kurulması amacıyla yapılmış sözleşmeler ve anlaşmalarda öngörülen sürelerin otuz altı ay süreyle uzatıldığı, ek sürenin hangi hak ve yükümlülüklerle yönelik olduğu hususunda herhangi bir açıklığın bulunmadığı, yenilenebilir enerji kaynağına ve/veya yerli kömüre dayalı üretim tesislerinin çevresel yükümlülüklerinin de kural kapsamında bulunup bulunmadığının belirli olmadığı, çevresel yükümlülüklerin de kural kapsamında olduğunun kabulünün sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkının ihlaline neden olacağı, kuralda adalet, hakkaniyet ve kamu yararı ölçütlerinin gözetilmediği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 5., 13. ve 56. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

b. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

152. Dava konusu kuralda, 6446 sayılı Kanun'un kuralın da yer aldığı geçici 26. maddesinin yürürlüğe girdiği tarihten önce anılan Kanun'un 5. maddesinin (12) numaralı fıkrası ve ilgili mevzuatı kapsamında yarışması yapılan ve bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla devam eden ilgili sözleşmeler ile 18. maddesinin (5) numaralı fıkrası kapsamında özelleştirme ihalesi yapılan ve bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla devam eden yenilenebilir enerji kaynakları veya yerli kömüre dayalı elektrik üretim tesisi kurulması amacıyla yapılmış devir sözleşmeleri ve elektrik satış anlaşmaları kapsamındaki hak ve yükümlülükler için öngörülen sürelerin, maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren otuz altı ay süreyle uzatıldığı hükme bağlanmıştır.

153. Kuralla iki tür enerji yatırıma ilişkin sözleşmeler kapsamındaki hak ve yükümlülükler için belirlenen sürelerin uzatılması öngörülmektedir. Bunlardan birincisi, 5. maddenin (12) numaralı fıkrasında düzenlenen *yenilenebilir enerji kaynak alanlarının kullanımına* ilişkin sözleşmeler olup ikincisi ise 18. maddenin (5) numaralı fıkrasına dayalı olarak özelleştirme ihalesi yapılan yenilenebilir enerji kaynakları veya yerli kömüre dayalı elektrik üretim tesisi kurulması amacıyla yapılmış *devir sözleşmeleri* ve *elektrik satış anlaşmalarıdır*.

154. Kanun'un 5. maddesinin yenilenebilir enerji kaynak alanlarının kullanımına ilişkin (12) numaralı fıkrası, 25/3/2020 tarihli ve 7226 sayılı Kanun'un 35. maddesiyle yürürlükten kaldırılmış; anılan fıkra da yer alan hükümler aynı Kanun'un 26. maddesiyle 10/5/2005 tarihli ve 5346 sayılı Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Elektrik Enerjisi Üretimi Amaçlı Kullanımına İlişkin Kanun'un 4. maddesine aktarılmıştır.

155. Söz konusu hükümler, yenilenebilir enerji kaynak alanlarının tespiti, kullanılması ve bu alanları kullanacak tüzel kişilerde aranacak şartların belirlenmesine ilişkin düzenlemeleri içermektedir. 5346 sayılı Kanun'un 4. maddesinin ikinci fıkrasında, yenilenebilir enerji kaynak alanlarının kullanımına ilişkin usul ve esasların yönetmelikle düzenleneceği hüküm altına alınmıştır. Bu kapsamda 9/10/2016 tarihli ve 29852 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yenilenebilir Enerji Kaynak Alanları Yönetmeliği'ne göre yenilenebilir enerji kaynak alanları kullanım hakkının alınabilmesi için yenilenebilir enerji kaynak alanları kullanım hakkı

sözleşmesinin imzalanması gerekmektedir. Yenilenebilir enerji kaynak alanları kullanım hakkı sözleşmesine ilişkin süreç ise yine anılan Yönetmelik'te düzenlenmiştir.

156. Kural uyarınca süre uzatımı öngörülen ikinci grup enerji yatırımları ise, 6446 sayılı Kanun'un "Özelleştirme" başlıklı 18. maddesinin (5) numaralı fıkrası kapsamında özelleştirme ihalesi yapılan ve kuralın yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla devam eden yenilenebilir enerji kaynakları veya yerli kömüre dayalı elektrik üretim tesisi kurulması amacıyla yapılmış devir sözleşmeleri ve elektrik satış anlaşmalarıdır.

157. Anılan fıkraya göre Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (Bakanlık) tarafından, Elektrik Üretim Anonim Şirketi (EÜAŞ) ile bağlı ortaklıklarına ait varlıkların veya bu bağlı ortaklıkların hisselerinin yenilenebilir enerji kaynakları veya yerli kömüre dayalı elektrik üretim tesisi kurulması amacıyla özelleştirilmesinin talep edilmesi hâlinde, Özelleştirme İdaresi Başkanlığınca (ÖİB) bu Kanun uyarınca gerçekleştirilecek özelleştirme işlemlerinde, 24/11/1994 tarihli ve 4046 sayılı Özelleştirme Uygulamaları Hakkında Kanun'un bu maddeye aykırı olmayan hükümleri ile birlikte bu fıkra hükümleri uygulanır. Özelleştirme ihalesi sonucunda, varlıkların veya hisselerin devrine yönelik olarak, bedel alınmaksızın EÜAŞ ve ihale üzerinde kalan teklif sahibi arasında imzalanacak *devir sözleşmesi* ile eş zamanlı şekilde, kurulacak elektrik üretim tesisinde üretilecek elektrik enerjisinin satışına ilişkin olarak, ihale üzerinde kalan teklif sahibi veya bağlı ortaklık ile Türkiye Elektrik Ticaret ve Taahhüt Anonim Şirketi veya EÜAŞ arasında ihale sonucu belirlenen elektrik enerjisi satış fiyatı üzerinden *elektrik satış anlaşması* imzalanır.

158. Kuralın kapsamına giren yenilenebilir enerji kaynak alanlarının kullanımına ilişkin sözleşmeler ile özelleştirme ihalesi yapılan yenilenebilir enerji kaynakları veya yerli kömüre dayalı elektrik üretim tesisi kurulması amacıyla yapılmış devir sözleşmeleri ve elektrik satış anlaşmalarının konusunu oluşturan elektrik üretimine ilişkin projeler, yüksek maliyetli ve teknik özellikleri bakımından detaylı projelerdir. Bu nedenle anılan sözleşmelerin konusunu oluşturan elektrik üretimi tesisinin kurulması amacıyla gerekli iş ve işlemlere başlanmasına rağmen teknik veya finansal zorluklar nedeniyle gerek söz konusu sözleşmelerde gerekse 6446 sayılı Kanun ile ilgili mevzuatta yer alan hak ve yükümlülükler için öngörülen sürelerin geçirilmesi olası bir durumdur.

159. Kuralla elektrik enerjisi yatırımlarında gerekli hukuki, mali ve teknik alt yapı faaliyetleri için ilave süreye ihtiyaç duyulduğu gözönünde bulundurularak yürütülen çalışmalara kolaylık sağlanmak üzere ilgili sözleşmeler bağlamında hak ve yükümlülüklerle ilişkin belirlenmiş sürelerin uzatılması suretiyle belirli bir aşamaya gelmiş olan elektrik enerjisi yatırımlarının atıl duruma düşmesinin önlenmesinin amaçlandığı anlaşılmaktadır. Bu itibarla kuralın bireysel çıkarılardan uzak bir şekilde, enerji üretimine katkı sağlamak amacıyla ihdas edildiği anlaşıldığından kural, anayasal sınırlar içinde kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında olup kuralla kamu yararı dışında bir amacın gözetildiği söylenemez.

160. Öte yandan 6446 sayılı Kanun'un geçici 26. maddesinin (2) numaralı fıkrasında kural kapsamındaki sözleşme ve anlaşmaların özel hukuk hükümlerine tabi olduğu belirtilmiştir. Özel hukuk hükümlerine tabi olan bu sözleşme ve anlaşmaların içeriği, sözleşme özgürlüğü ilkesi gereğince taraflarca serbestçe belirlenebileceği gibi Kanun'un emredici hükümleri uyarınca süreye bağlanmış hak ve yükümlülükler de söz konusu olabilmektedir.

161. Kuralda süre uzatımı imkânı getirilen sözleşmelerin hangileri olduğu ve sürelerin hangi tarihten itibaren başlamak suretiyle ne kadar uzatılmış kabul edileceği hususları herhangi bir şüpheye yer bırakmayacak şekilde düzenlenmiştir. Bunun yanı sıra anılan sözleşmeler

kapsamındaki hak ve yükümlülükler ise, sözleşme özgürlüğü ilkesi gereğince taraflarca serbestçe belirlenen hak ve yükümlülükler ile kanun ve ilgili diğer mevzuatın emredici hükümleri uyarınca öngörülen diğer hak ve yükümlülüklerdir. Bu itibarla kuralın belirsiz olduğu söylenemez.

162. Diğer yandan Kanun'un geçici 8. maddesinde; EÜAŞ veya bağlı ortaklık, iştirak, işletme ve işletme birimleri ile varlıklarına ve 4046 sayılı Kanun kapsamında oluşturulacak kamu üretim şirketlerine ve kamu üretim şirketlerine ait üretim tesislerine, bunlardan anılan maddede yapılan değişikliğin yürürlüğe girdiği tarihten önce özelleştirilmiş olanlarla yürürlük tarihinden sonra özelleştirilecek olanlar için de geçerli olmak üzere çevre mevzuatına uyuma yönelik yatırımların gerçekleştirilmesi ve çevre mevzuatı açısından gerekli izinlerin tamamlanması amacıyla 31/12/2019 tarihine kadar süre tanınacağı, bu süre zarfında ve önceki dönemlere ilişkin olarak bu gerekçeyle EÜAŞ veya bağlı ortaklık, iştirak, işletme ve işletme birimleri ile varlıklarında ve 4046 sayılı Kanun kapsamında oluşturulacak kamu üretim şirketlerinde ve kamu üretim şirketlerine ait üretim tesislerinde bunlardan maddede yapılan değişikliğin yürürlüğe girdiği tarihten önce özelleştirilmiş olanlarla yürürlük tarihinden sonra özelleştirilecek olanlar için de geçerli olmak üzere elektrik üretim faaliyetinin durdurulamayacağı ve idari para cezasının uygulanmayacağı, çevre mevzuatına uyuma yönelik yatırımların gerçekleştirilmesi ve çevre mevzuatı açısından gerekli izinlerin tamamlanmasına ilişkin usul ve esasların maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde Bakanlık tarafından çıkarılan yönetmelikle belirleneceği hüküm altına alınmıştır.

163. Kanun'un geçici 8. maddesi kapsamındaki çevre mevzuatına uyuma yönelik yatırımların gerçekleştirilmesi ve çevre mevzuatı açısından gerekli izinlerin tamamlanması amacıyla 31/12/2019 tarihine kadar tanınan süre, hâli hazırda kamu şirketlerine ait yapılmış ve faaliyette bulunan üretim tesislerinden özelleştirilenler ile anılan maddenin yürürlük tarihinden sonra özelleştirilecek üretim tesislerini kapsamaktadır.

164. Dava konusu kural kapsamındaki özelleştirme ihaleleri ise EÜAŞ ile bağlı ortaklıklarına ait varlıkların veya bu bağlı ortaklıkların hisselerinin yenilenebilir enerji kaynakları veya yerli kömüre dayalı elektrik üretim tesisi kurulması amacıyla yapılan özelleştirmelerdir. Bu itibarla kural, hâli hazırda kamu şirketlerine ait yapılmış ve faaliyette bulunan üretim tesislerinin özelleştirilmelerini kapsamamakta olup EÜAŞ ile bağlı ortaklıklarına ait varlıkların veya bu bağlı ortaklıkların hisselerinin yenilenebilir enerji kaynakları veya yerli kömüre dayalı elektrik üretim tesisi kurulması amacıyla yapılan özelleştirmelere ilişkindir.

165. Bu bağlamda kuralla hüküm altına alınan süre uzatımının yenilenebilir enerji kaynak alanları ve yerli kömür kaynak alanları için uygulanacağı açıkça ifade edilmiş olup Kanun'un geçici 8. maddesi kapsamında özelleştirilmiş ve/veya özelleştirilecek olan kamu elektrik üretim tesislerine yönelik bir düzenleme getirilmemektedir. Dolayısıyla Kanun'un geçici 8. maddesinde düzenlenen çevre mevzuatına uyuma yönelik yatırımların gerçekleştirilmesi ve çevre mevzuatı açısından gerekli izinlerin tamamlanması amacıyla 31/12/2019 tarihine kadar tanınan sürenin kural uyarınca uzaması söz konusu değildir.

166. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 2. maddesine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 5., 13. ve 56. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

2. (2) Numaralı Fıkranın İkinci Cümlesinde Yer Alan "...idarenin fesih hakkının ötelenmesi de dahil olmak üzere..." İbaresini

a. İptal Talebinin Gerekçesi

167. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kuralla kapsamdaki sözleşme ve anlaşmalarda idarenin fesih hakkının ötelenmesi de dahil olmak üzere taraflarca değişiklik yapılabilmesine imkân tanındığı, sözleşmenin diğer tarafının yükümlülüklerini süresi içinde yerine getirmemesinden dolayı idarenin kullanabileceği fesih hakkının ötelenmesinin kamu zararına yol açacağı, bu durumun devlete yüklenen özel teşebbüslerin milli ekonominin gereklerine uygun yürümesine ilişkin tedbirleri alma yükümlülüğüyle bağdaşmadığı, kuralda idarenin sahip olacağı fesih hakkının hangi koşullarla erteleneceği hususunun belirsiz olduğu, adalet, hakkaniyet ve kamu yararı ölçütlerinin gözetilmediği, çevresel yükümlülüklerin yerine getirilmesi zorunluluğunun olumsuz etkileneceği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 5., 13., 48. ve 56. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

b. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

168. 6446 sayılı Kanun'un geçici 26. maddesinin (2) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinde anılan maddenin (1) numaralı fıkrası kapsamındaki sözleşme ve anlaşmalarda Bakanlığın onayı ile sözleşme konusu ve bedelini değiştirmemek ve finans sağlayıcıların haklarına ilişkin hususlarla sınırlı kalmak kaydıyla idarenin fesih hakkının ötelenmesi de dahil olmak üzere taraflarca değişiklik yapılabilmesi öngörülmüş olup söz konusu cümlede yer alan "...idarenin fesih hakkının ötelenmesi de dahil olmak üzere..." ibaresi dava konusu kuralı oluşturmaktadır.

169. Anayasa'nın 48. maddesinde "*Herkes, dilediği alanda çalışma ve sözleşme hürriyetlerine sahiptir. Özel teşebbüsler kurmak serbesttir./ Devlet, özel teşebbüslerin millî ekonominin gereklerine ve sosyal amaçlara uygun yürümesini, güvenlik ve kararlılık içinde çalışmasını sağlayacak tedbirleri alır.*" denilmektedir.

170. Anayasa'nın anılan maddesinin ikinci fıkrası uyarınca özel teşebbüslerin millî ekonominin gereklerine ve sosyal amaçlara uygun yürümesini, güvenlik ve kararlılık içinde çalışmasını sağlayacak tedbirlerin alınması devletin yükümlülükleri arasındadır.

171. 6446 sayılı Kanun'un geçici 26. maddesinin (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde Kanun'un 5. maddesinin (mülga) (12) numaralı fıkrası kapsamında düzenlenen *yenilenebilir enerji kaynak alanlarının kullanımına* ilişkin sözleşmeler ile 18. maddenin (5) numaralı fıkrası çerçevesinde özelleştirme ihalesi yapılan yenilenebilir enerji kaynakları veya yerli kömüre dayalı elektrik üretim tesisi kurulması amacıyla yapılmış devir sözleşmelerinin ve elektrik satış anlaşmalarının özel hukuk hükümlerine tabi olduğu belirtilmiştir.

172. Anılan cümlelerin devamında ise, özel hukuk hükümlerine tabi olduğu belirtilen bu sözleşme ve anlaşmalar üzerinde taraflarca değişiklik yapılabilmesi kabul edilmiş, değişiklik yapılabilen hususlar arasında *idarenin fesih hakkının ötelenmesi* ayrıca belirtilmiştir. Böylece kural gereğince Kanun'da belirtilen özel hukuk sözleşmelerinin taraflarından birisi olan idareye, 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'ndan kaynaklanan sözleşmeyi feshetme hakkını belirli bir süreyle kullanmaktan vazgeçmesi ve bu durumun sözleşmede düzenlenmesi konusunda takdir yetkisi verilmektedir.

173. Diğer yandan 6446 sayılı Kanun'un geçici 26. maddesinin (2) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinde anılan sözleşme ve anlaşmalarda sözleşme konusunun ve bedelinin değiştirilemeyeceği belirtilmiş; yapılacak değişikliklerin finans sağlayıcıların haklarına ilişkin hususlarla sınırlı olması gerektiği hükme bağlanmıştır.

174. Anılan fıkranın birinci cümlesinde söz konusu yenilenebilir enerji kaynak alanlarının kullanımı ile yenilenebilir enerji kaynakları veya yerli kömüre dayalı elektrik üretim tesisi

kurulmasına ilişkin sözleşme ve anlaşmaların sözleşme özgürlüğünün geçerli olduğu özel hukuk hükümlerine tabi olduğunun belirtildiği, ikinci cümlesinde anılan yenilenebilir enerji kaynak alanlarının kullanımı ile yenilenebilir enerji kaynakları veya yerli kömüre dayalı elektrik üretim tesisi kurulmasına ilişkin sözleşme ve anlaşmalarda değişiklik yapılabilecek ve yapılamayacak hususların açıkça belirtildiği gözetildiğinde idarenin fesih hakkının ötelenmesi konusunda takdir yetkisi tanıyan kuralın belirsiz olduğu söylenemez.

175. Öte yandan geçici 26. maddenin gerekçesinde “*Madde ile, ülkemizin kalkınması için hayati öneme sahip olan büyük ölçekli projelerde gerekli hukuki, mali altyapının kurulması ve teknik altyapı faaliyetleri için ilave sürece ihtiyaç duyulması nedeniyle, hukuki ve finansal yapının kurgulanması sürecindeki ihtiyaçlar ve karşılaşılan güçlükler göz önünde bulundurularak, projelerin ideal yapıya ulaşabilmesi için yürütülen çalışmalara kolaylık sağlanmasını teminen, ilgili projeler bağlamında gerekli düzenleme imkânlarının tanınması amaçlanmaktadır.*” denilmektedir.

176. Kuralın kapsamına giren yenilenebilir enerji kaynak alanlarının kullanımına ilişkin sözleşmeler ile özelleştirme ihalesi yapılan yenilenebilir enerji kaynakları veya yerli kömüre dayalı elektrik üretim tesisi kurulması amacıyla yapılmış devir sözleşmeleri ve elektrik satış anlaşmaları, yüksek maliyetli ve güçlü bir finansman gerektiren projelerdir. Bu nedenle sözleşmenin konusunu oluşturan projelere başlanmış olmasına rağmen teknik ve finansal zorluklar nedeniyle gerek sözleşme ve anlaşmada gerekse mevzuatta yer alan yükümlülüklerin yerine getirilmesinde güçlüğü düşülmesi mümkündür. Bu hâllerde sözleşme ve anlaşma hükümlerinin güncellenmesi gerekebilir. Kuralın yer aldığı cümleyle yenilenebilir enerji kaynak alanları kullanım hakkı sözleşmeleri ile özelleştirme ihalesi yapılan yenilenebilir enerji kaynakları veya yerli kömüre dayalı elektrik üretim tesisi kurulması amacıyla yapılmış devir sözleşmeleri ve elektrik satış anlaşmaları imzalayan, ancak yükümlülüklerini süresi içinde yerine getiremeyen sözleşme taraflarına, yatırımın atıl kalmasının engellenmesini teminen sözleşme şartlarının güncellenmesi imkânı tanınmasının amaçlandığı anlaşılmaktadır. Bu kapsamda sözleşmeye idarenin fesih hakkının ötelenmesine ilişkin hüküm konulabilmesine imkân tanıyan kuralla kamu yararı dışında bir amacın gözetildiği söylenemez.

177. Ayrıca yeni şartlara göre sözleşme ve anlaşmaların güncellenmesi kapsamında kuralla idarenin fesih hakkının ertelenmesinin de kararlaştırılması suretiyle yüksek maliyetli elektrik enerjisi yatırımlarının tamamlanmasının kolaylaşacağı gözetildiğinde kuralın elektrik enerjisi piyasasında faaliyet gösteren özel teşebbüslerin millî ekonominin gereklerine ve sosyal amaçlara uygun yürümesini, güvenlik ve kararlılık içinde çalışmasını sağlayacak tedbirler kapsamında olduğu açıktır.

178. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 2. ve 48. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 5., 13. ve 56. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

IV. YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI TALEBİ

179. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kuralların uygulanmaları hâlinde telafisi güç veya imkânsız zararların doğabileceği belirtilerek yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talep edilmiştir.

17/7/2019 tarihli ve 7186 sayılı Gelir Vergisi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un;

A. 6. maddesiyle 14/1/1970 tarihli ve 1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu'na eklenen geçici 12. maddeye,

B. 9. maddesiyle 8/5/1985 tarihli ve 3201 sayılı Yurt Dışında Bulunan Türk Vatandaşlarının Yurt Dışında Geçen Sürelerinin Sosyal Güvenlikleri Bakımından Değerlendirilmesi Hakkında Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasının;

1. Birinci cümlesinde yer alan "...%32'sidir." ibaresinin "...%45'idir." şeklinde değiştirilmesine,

2. Üçüncü cümlesinin yürürlükten kaldırılmasına,

C. 10. maddesiyle 3201 sayılı Kanun'un;

1. 5. maddesinin değiştirilen dördüncü fıkrasına,

2. 5. maddesine eklenen altıncı fıkraya,

Ç. 12. maddesiyle 3201 sayılı Kanun'un geçici 5. maddesinin yürürlükten kaldırılmasına,

D. 20. maddesiyle 8/3/2007 tarihli ve 5597 sayılı Yurt Dışına Çıkış Harcı Hakkında Kanun ile Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 1. maddesinin (1) numaralı fıkrasının;

1. Birinci cümlesinde yer alan "...15 Türk Lirası..." ibaresinin "...50 Türk lirası..." şeklinde değiştirilmesine,

2. İkinci cümlesinde yer alan "...bu miktarı..." ibaresinin "...bu miktarı üç katına kadar artırmaya veya..." şeklinde değiştirilmesine,

E. 31. maddesiyle 14/3/2013 tarihli ve 6446 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu'na eklenen geçici 25. madde yer alan "...kendiliğinden uzamış kabul edilir." ibaresine,

F. 32. maddesiyle 6446 sayılı Kanun'a eklenen geçici 26. maddenin;

1. (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "...otuz altı ay süreyle uzatılır." ibaresine,

2. (2) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan "...idarenin fesih hakkının ötelenmesi de dahil olmak üzere..." ibaresine,

yönelik iptal talepleri 24/3/2022 tarihli ve E.2019/94, K.2022/32 sayılı kararla reddedildiğinden bu maddeye, fıkralara, ibarelere, ibare değişikliklerine ve yürürlükten kaldırılmalarına ilişkin yürürlüğün durdurulması taleplerinin REDDİNE 24/3/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

V. HÜKÜM

17/7/2019 tarihli ve 7186 sayılı Gelir Vergisi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un;

A. 6. maddesiyle 14/1/1970 tarihli ve 1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu'na eklenen geçici 12. maddenin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Engin YILDIRIM, M. Emin KUZ ile Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. 9. maddesiyle 8/5/1985 tarihli ve 3201 sayılı Yurt Dışında Bulunan Türk Vatandaşlarının Yurt Dışında Geçen Sürelerinin Sosyal Güvenlikleri Bakımından Değerlendirilmesi Hakkında Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasının;

1. Birinci cümlesinde yer alan "...%32'sidir." ibaresinin "...%45'idir." şeklinde değiştirilmesinin,

2. Üçüncü cümlesinin yürürlükten kaldırılmasının,

Anayasa'ya aykırı olmadıklarına ve iptal taleplerinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

C. 10. maddesiyle 3201 sayılı Kanun'un;

1. 5. maddesinin değiştirilen dördüncü fıkrasının,

2. 5. maddesine eklenen altıncı fıkranın,

Anayasa'ya aykırı olmadıklarına ve iptal taleplerinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

Ç. 12. maddesiyle 3201 sayılı Kanun'un geçici 5. maddesinin yürürlükten kaldırılmasının Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

D. 20. maddesiyle 8/3/2007 tarihli ve 5597 sayılı Yurt Dışına Çıkış Harcı Hakkında Kanun ile Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 1. maddesinin (1) numaralı fıkrasının;

1. Birinci cümlesinde yer alan "...15 Türk Lirası..." ibaresinin "...50 Türk lirası..." şeklinde değiştirilmesinin,

2. İkinci cümlesinde yer alan "...bu miktarı..." ibaresinin "...bu miktarı üç katına kadar artırmaya veya..." şeklinde değiştirilmesinin,

Anayasa'ya aykırı olmadıklarına ve iptal taleplerinin REDDİNE Engin YILDIRIM'ın karşılığı ve OYÇOKLUĞUYLA,

E. 31. maddesiyle 14/3/2013 tarihli ve 6446 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu'na eklenen geçici 25. madde yer alan "...kendiliğinden uzamış kabul edilir." ibaresinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

F. 32. maddesiyle 6446 sayılı Kanun'a eklenen geçici 26. maddenin;

1. (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "...otuz altı ay süreyle uzatılır." ibaresinin,

2. (2) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan "...idarenin fesih hakkının ötelenmesi de dahil olmak üzere..." ibaresinin,

Anayasa'ya aykırı olmadıklarına ve iptal taleplerinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

24/3/2022 tarihinde karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN	Başkanvekili Kadir ÖZKAYA
Üye Engin YILDIRIM	Üye Hicabi DURSUN	Üye Muammer TOPAL
Üye M. Emin KUZ	Üye Rıdvan GÜLEÇ	Üye Recai AKYEL
Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	Üye Yıldız SEFERİNOĞLU	Üye Selahaddin MENTEŞ
Üye Basri BAĞCI		Üye İrfan FİDAN

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. 17/7/2019 tarihli ve 7186 sayılı Kanun'un 6. maddesiyle 1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu'na (Kanun) eklenen *"Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihe kadar ayrılmış bulunan ihtiyat akçelerinin tamamı, birikmiş fevkalade ihtiyat akçelerinin ise son yılın kârından ayrılan kısmı hariç tamamı Genel Kurul kararı aranmaksızın Hazineye verilir."* şeklindeki geçici 12. maddenin Anayasa'ya aykırı olmadığına karar verilmiştir.

2. Kanun'un 1. maddesinde Merkez Bankasının hukuki statüsü belirlenmiştir. Buna göre *"Türkiye'de banknot ihracı imtiyazına münhasıra sahip ve bu kanunda yazılı görev ve yetkileri haiz olmak üzere 'Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası' unvanı altında anonim şirket olarak bir banka kurulmuştur."* Aynı maddede kanunda açıklık bulunmayan hallerde Bankanın özel hukuk hükümlerine tâbi olduğu belirtilmiştir.

3. Kanun'un bu ve benzeri hükümlerinden Merkez Bankasının özel hukuk hükümlerine tâbi anonim şirket niteliğinde, hissedarlarının karar alma süreçlerine katıldığı ve Bankanın organlarının oluşturulmasında oy hakkına sahip olduğu bir tüzel kişilik olarak kurulduğu ve örgütlendiği anlaşılmaktadır. 1715 sayılı mülga Kanun'a göre Bankanın payları (A), (B), (C), (D) olmak üzere dört sınıfa ayrılmış; bunlardan (A) sınıfı paylar Hükümet kurumlarına, (B) sınıfı paylar Türkiye'de faaliyet gösteren milli bankalara, (C) sınıfı paylar yabancı bankalar ile imtiyazlı şirketlere, (D) sınıfı paylar da Türk ticaret müesseseleri ile Türk tâbiyetindeki gerçek ve tüzel kişilere tahsis edilmiştir.

4. Bu durumda Merkez Bankasının hissedarları arasında Hazine ve kamu bankaları dışında özel hukuk gerçek ve tüzel kişilerinin de bulunduğu görülmektedir. Nitekim Bankanın resmi internet sayfasında yer alan bilgilere göre yüzde 55'lik hisseye sahip olan Hazinesinin

yanında bazı özel hukuk gerçek ve tüzel kişilerinin de muhtelif oranlarda hisselerinin bulunduğu anlaşılmaktadır.

5. Dolayısıyla Bankanın hissedarları olan özel hukuk gerçek ve tüzel kişilerinin Anayasa'nın 35. maddesinde korunan mülkiyet hakkının öznesi oldukları konusunda tereddüt bulunmamaktadır. Bankanın kârından ayrılan ihtiyat akçeleri üzerinde hissedarlarının da menfaat sahibi, dolayısıyla bunların kullanımını konusunda söz sahibi oldukları açıktır.

6. Nitekim 7186 sayılı Kanun'la 1211 sayılı Kanun'un 60. maddesine eklenen fıkraya göre son yıl kârından ayrılan ihtiyat akçesi hariç birikmiş ihtiyat akçelerinin her yıl kâra katılarak dağıtılabileceği belirtilmiştir. Diğer yandan 6102 sayılı Kanun'un 408. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) bendi uyarınca şirket genel kurulları "*yedek akçenin sermayeye veya dağıtılacak kâra katılması dahil, kullanılmasına dair kararların alınması*" görevini de haizdir. Dolayısıyla özel hukuk hükümlerine tâbi bir anonim şirket olan Bankanın yedek akçeleri de şirketin yetkili organının kararıyla kâra katılarak hissedarlarına dağıtılabilecek olan şirket tüzel kişiliğine ait bir malvarlığı niteliğindedir.

7. Öte yandan Merkez Bankasının temel amacının fiyat istikrarının sağlanması olması ve kâr amacının olmaması bir anonim şirket olan Bankanın hissedarları arasında Hazine dışında özel hukuk gerçek ve tüzel kişilerinin de bulunduğu ve bunların mülkiyet hakkının öznesi olduğu gerçeğini değiştirmemektedir. Bu hisselerin devletleştirilmediği müddetçe de sahipleri bakımından ekonomik değer ve bu anlamda mülk teşkil ettiği izahtan varestedir.

8. İptali istenen kanun hükmü Bankanın gerçek ve tüzel kişilerinin mülkiyet hakkına yönelik bir sınırlama mahiyetindedir. Belli bir tarihe kadar biriken yedek akçenin Hazineye devredilmesinin kamu yararını sağlamaya dönük olduğu, dolayısıyla sınırlamanın meşru amacının bulunduğu söylenebilir. Ancak sınırlamanın Anayasa'ya uygun olabilmesi için aynı zamanda ölçülü, başka bir ifadeyle öngörülen amaç bakımından elverişli, gerekli ve orantılı olması gerekir.

9. Dava konusu kuralla kamu yararı amacıyla mülkiyet hakkına yönelik yapılan müdahalenin elverişli ve gerekli olduğu değerlendirilebilir. Bununla birlikte Bankanın birikmiş ihtiyat akçesinin Genel Kurul kararı aranmaksızın doğrudan hazineye verilmesini öngören kuralın orantılı bir sınırlama öngördüğünü söylemek zordur.

10. Her şeyden evvel Genel Kurul kararının aranmaması, kurulda söz hakkı olan özel hukuk gerçek ve tüzel kişilerin iradelerinin tamamen dışlanmasına yol açmaktadır. Buna ilave olarak ihtiyat akçesinin belli bir kısmının değil *tamamının* ve *kalıcı* olarak (borç niteliğinde olmadan) Hazineye verilmesi mülkiyet hakkına yönelik orantısızlığı daha da belirgin hale getirmektedir. Diğer yandan kural hissedarların yüklenecekleri külfeti dengeleyecek herhangi bir tedbir de öngörmemiştir.

11. Açıklanan gerekçelerle itiraz konusu kuralın Anayasa'nın 35. maddesine aykırı olduğunu düşündüğümden red yönündeki çoğunluk kararına katılmıyorum.

Başkan

Zühtü ARSLAN

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. 7186 sayılı Kanunun 6. maddesiyle 1211 sayılı Kanuna eklenen geçici 12. madde ile; T.C. Merkez Bankası'nın bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihe kadar gerçekleşen yıllık karından ayrılan ve biriken ihtiyat akçelerinin tamamının, birikmiş fevkalade ihtiyat akçelerinin ise son yılın karından ayrılan kısmı hariç tamamının Genel Kurul kararı aranmaksızın Hazine'ye verileceği düzenlenmiştir. Bu düzenlemenin hukuki sonuçları hakkında değerlendirme yapılabilmesi için öncelikle Merkez Bankasının hukuki statüsüne ve hissedarlarının durumuna değinmek gerekir.

2. 1211 sayılı Kanunun 1. maddesinde Merkez Bankası anonim şirket olarak kurulmuş ve bu Kanunda hüküm bulunmayan durumda özel hukuk hükümlerine tabi kılınmıştır. Aynı maddede bir kamu hizmeti olan banknot ihracı işi, bazı kamu hizmetlerinin özel hukuk tüzel kişilerine gördürülmesi yöntemi olan imtiyaz usulüyle Banka'ya verilmiştir. Kanunun 8 ila 11. maddelerinde hisse senetleri A, B, C, D sınıfı olarak tasnif edilmiştir. A sınıfı hisse senedi yalnızca Hazine'ye ait olup hisse oranı sermayenin yüzde ellibirinden aşağı düşemez. Diğer hisse senetleri ise milli bankalar, diğer bankalar, Türk şirketleri ve gerçek kişilerine ait kabul edilmiştir. Kanunun 14. maddesi uyarınca; "Bankanın pay sahipleri defterinde yazılı bulunan hissedarlar, Bankanın Genel Kurulunu teşkil ederler. Genel Kurul, her yıl Banka Esas Mukavelesi ile tespit edilen vakitte toplanır. Her on hisseye sahip olan veya bu miktar hisseyi temsil eden kimse bir oya maliktir." İhtiyat akçesiyle ilgili düzenleme ise Kanunun 60. maddesinde yer almaktadır. Yedek akçe uygulaması şirketler hukukunda, gelecekte meydana gelebilecek muhtemel veya beklenmeyen zararları karşılamak üzere şirket sermayesine ilavesi öngörülen ek sermaye işlevi görmektedir. Başka deyişle yedek akçeler banka sermayesinin ve mal varlığının bir parçasını oluşturmaktadır. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 523 ve 608. maddelerinde de yedek akçeyle ilgili düzenlemeler olduğu gibi aynı Kanunun 408/1-d maddesinde yedek akçenin sermayeye veya dağıtılacak kara katılması konusunda genel kurulun görevli olduğu belirtilmiştir.

3. Yasal düzenlemeye göre Merkez Bankası özel kanunu ile fiyat istikrarını sağlamaya yönelik kamu hizmetiyle görevlendirilmiş ise de diğer hususlarda özel hukuk hükümlerine tabi olan ve avans, reeskont, altın-döviz işlemleri yapma gibi açık piyasa işlemleri de yapan, bu faaliyetleri dolayısıyla kar veya zarar edebilen bir anonim şirkettir. Yüzde 49 oranındaki sermayesi pay sahiplerine ait olup, pay sahipleri 10 hisseye 1 oranında genel kurulda temsil edilmekte ve kendilerine yıllık kardan pay dağıtılmaktadır. Öte yandan şirket malvarlığına dahil olan yedek akçeler üzerinde de pay sahiplerinin haklarının ve karar yetkilerinin bulunduğu açıktır.

4. Mahkememiz önceki kararlarında sermaye şirketlerinin ortaklık paylarının Anayasanın 35. maddesi kapsamında mülk olduğunu ifade etmiştir (örn. bkz. Josef Asboth, B. No: 2013/6484, par. 46). Bu doğrultuda ihtiyat akçeleri de mülkiyet hakkının kapsamı içerisinde kalmaktadır. Dolayısıyla birikmiş ihtiyat akçelerinin Genel Kurul kararı alınmaksızın Hazine'ye devredilmesi mülkiyet hakkına yönelik bir müdahale niteliğindedir. Kanunla, kişilerin şirket payları nedeniyle mülkleri dahilinde bulunan parasal değerler üzerinde onların iradeleri sorulmaksızın tasarruf edilmektedir. Müdahaleye ilişkin kuralın kamu yararını amaçladığı, başka deyişle meşru amacının bulunduğu ve bunun için elverişli olduğu söylenebilir. Yine kanunilik unsuru açısından kural açık, belirli ve öngörülebilir ise de ölçülülüğü tartışılır durumdadır. Bu açıdan ise incelenen kural ile mülkiyet hakkı sahibi olan pay sahiplerinin görüşleri alınmaksızın ve başka bir telafi edici yöntem öngörülmezsizin şirket mal varlığına ait yedek akçelerin Hazine'ye devredilmesi mülkiyet hakkına ölçsüz bir müdahaleye neden olmuştur. Bu nedenle kuralın iptali gerektiği görüşümdedir.

KARŞIOY GEREKÇESİ

A) 17.7.2019 tarihli ve 7186 sayılı Gelir Vergisi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 6. maddesiyle 14.01.1970 tarihli 1211 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Kanunu'na eklenen "Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihe kadar ayrılmış bulunan ihtiyaç akçelerinin tamamı, birikmiş fevkalade ihtiyaç akçelerinin ise son yılın karından ayrılan kısmı hariç tamamı genel Kurul kararı aranmaksızın Hazineye verilir" şeklindeki geçici 12. madde yönünden

1. Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası, 11/6/1930 tarihli ve 1715 sayılı Kanun ile anonim şirket olarak kurulmuş, 1715 sayılı Kanun'u yürürlükten kaldıran ve halen yürürlükte bulunan 1211 sayılı Kanun'un 1. maddesinde de bu husus aynen yer almaktadır. Bu maddede Bankanın anonim şirket olmasının yanında Kanun'da açıklık bulunmayan hallerde özel hukuk hükümlerine tabi olacağı hükme bağlanmıştır. Bu çerçevede banknot ihracı işi, kamu görev ve hizmetlerinin özel hukuk tüzel kişilerine gördürülmesini sağlayan bir yöntem olan imtiyaz suretiyle Bankaya verilmiştir. Benzer şekilde Bankanın organları 13/1/211 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda anonim şirketler için öngörülen kanuni zorunlu organlar esas alınarak belirlenmiştir.

2. 1211 sayılı Kanun'un 14. maddesinde Bankanın pay sahipleri defterinde yazılı bulunan hissedarların Bankanın Genel Kurulunu teşkil edeceği belirtilmiştir. Kanun'un 15. maddesine göre Banka hissedarlarının diğer anonim şirketlerde olduğu gibi şirketin önemli nitelik taşıyan iş ve işlemlerinden oy hakkı bulunmaktadır. Buna göre Bankanın hissedarlarının Esas Mukavelenin uygun bulunmasında, Banka Meclisinin ve Denetleme Kurulunun seçiminde oy hakları bulunmaktadır. Görüldüğü üzere özel hukuk hükümlerine tabi anonim şirket niteliğinde olan Merkez Bankası hissedarları Bankanın önemli kararlarının alınmasında ve organlarının oluşmasında oy hakkına sahiptir.

3. Yukarıdaki açıklamalar ışığında Merkez Bankası mevzuatına göre Bankanın Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkına sahip olan ve kamusal yönü olmayan hissedarlarının olması mümkündür. Fiiliyatta da halen özel hukuk tüzel ve gerçek kişileri Bankanın hissedarları arasında bulunmaktadır. 1211 sayılı Kanun'un 60. maddesine göre bu kişilere kendilerine paylarından kaynaklı olarak kâr payı dağıtımı da yapılmaktadır.

4. Merkez Bankasının temel amacı 1211 sayılı Kanun hükümlerine göre kar elde etme değil fiyat istikrarının sağlanmasıdır. Ancak bu durum Bankanın bir anonim şirket olarak kurulduğu ve ortakları arasında Hazine dışında gerçek ve tüzel kişilerin de bulunduğu gerçeğini değiştirmemektedir. Merkez Bankasının büyük ortağı Hazine olmakla birlikte kamu kurum ve kuruluşları dışında özel hukuk tüzel ve gerçek kişileri de Bankanın halen hissedarıdır. Bu kişiler için sahip oldukları hisseler ekonomik birer değer ifade etmekte olduğundan mülkiyet hakları ancak paylarını devretmeleri veya bu payların devletleştirilmesi halinde sona erebilecektir. Böyle bir sona erdirmeye söz konusu olmadığı takdirde hissedarların paylarını ilgilendiren kamu gücü tasarruf ve işlemleri mülkiyet hakkına yönelik bir sınırlama teşkil edecektir.

5. Merkez Bankasının kanun ile verilen yetki ve görevlerinin önemi ve kapsamı göz önüne alındığında diğer anonim şirketlerden farklı olarak kendine özgü bir niteliğinin olduğu da

açıktır. Ancak böyle bir durum, yukarıda değinilen gerekçelerle kuralla getirilen sınırlamayı mülkiyet hakkı kapsamında çıkarmamaktadır.

6. Mülkiyet hakkının sınırlanıp sınırlanmadığının tespiti bakımından öncelikle Anayasa'nın 35. maddesi kapsamında korunmaya değer bir malvarlığı/ekonomik değer olup olmadığı Anayasa Mahkemesince incelenmektedir (Cemile Ünlü, B. No:2013/382, 16/4/2013, § 26). Mahkememiz içtihadına göre Anayasa'nın 35. maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/39, K.2015/62,1/7/1015, § 20).

7. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne göre de (AİHM) ekonomik bir değer taşıyan ve paydaşın bir şirket üzerinde nüfuz kullanmasının temin eden çeşitli haklar içeren şirket hisseleri mülkiyet hakkı kapsamında kabul edilmektedir (Olcak/Polonya, B.No: 30417/96,7/11/2012, § 60). Anayasa Mahkemesi de sermaye şirketlerinin ortaklık paylarının Anayasa'nın 35. maddesi kapsamında mülk olduğunu benimsemektedir (Josef Asboth, B. No.2013/6484, 31/3/2016, § 46). Bu bağlamda sermaye şirketlerinin ekonomik faaliyetleri, mal varlığı ve gelirleri ile ilgili bazı tedbirler uygulanmasının mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiği kabul edilmiştir (Emine Görgülü, B. No. 2014/5871, 6/7/2017, § 48).

8. İptali istenen kuralın konusunu oluşturan ihtiyat akçesi (veya yedek akçe) belirli ekonomik mülahazalarla şirketin yıllık karından belirli oranlarda ayrılan bir miktar paradan oluşmaktadır.

9. Dava konusu kural, Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihe (19/7/2019) kadar ayrılmış bulunan ihtiyat akçelerinin tamamı ile birikmiş fevkalade ihtiyat akçelerinin son yılın karından ayrılan kısmı hariç tamamının Genel Kurul kararı aranmaksızın Hazineye verilmesini öngörmektedir. Buna karşılık 1211 sayılı Kanun hükümlerinde kural olarak birikmiş ihtiyat akçesinin Merkez Bankası Genel Kurulu kararı ile dağıtılabileceği hükme bağlanmıştır. Söz konusu düzenlemelerin dava konusu kural ile Genel Kurul kararı alınmaksızın, yani şirkete ait paranın ortaklarına söz ve oy hakkı tanınmaksızın, birikmiş ihtiyat akçelerinin Hazineye devredilmesi mülkiyet hakkına yönelik bir sınırlama teşkil etmektedir.

10. Herhangi bir şirketin hissedarlarının şirketin mal varlığı ve parası tasarruf yetkilerinin, mevcut mülklerinden kaynaklanan bir hak olduğu açıktır. Bu nedenle şirketin parası olduğu kuşkusuz olan ihtiyat akçesine ilişkin hükümler doğrudan mülkiyet hakkını ilgilendirmektedir.

11. Dava konusu kuralla şirketin ihtiyat dilekçesi olarak ayrılan elde ettiği karı Genel Kurul kararı olmaksızın en büyük ortak olan Hazineye devredilmektedir. Kural, ulaşılabilir, belirli ve öngörülebilir olduğu için kanunilik ölçütünü sahip olduğu gibi Hazine bütçesine katkı sağlayacağından için kamu yararına dayalı meşru bir amaca da sahiptir. Sınırlama istenilen kamu yararı amacını gerçekleştirme bakımından elverişli niteliğe sahiptir. Öte yandan Merkez Bankasının kendine özgü yapısı ve bu alanda seçilecek tedbirler bakımından kanun koyucunun belirli bir takdir yetkisinin bulunduğunu da düşünürsek müdahalenin gerekli olduğu da söylenebilir.

12. Bununla birlikte birikmiş ihtiyat akçesinin Genel Kurul kararı ile dağıtılması yerine kanun ile doğrudan Hazineye verilmesi gerçek ve özel hukuk tüzel kişilerinin mülkiyet hakkına orantılı olmayan bir müdahaleye yol açmaktadır. Kural, Hazine dışındaki diğer ortaklardan özel hukuk gerçek ve tüzel kişilerine herhangi bir söz hakkı tanımayarak, bu kişilerin ortaklık haklarından kaynaklanan gelirlerine somut olarak el konulması sonucunu doğurmuştur. Yapılan bir çeşit devletleştirme olarak da nitelenmek mümkündür.

13. Belirtilen gerekçelerle kuralın Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerine aykırılık oluşturduğu düşüncesiyle çoğunluk kararına katılmıyorum.

B) 7186 sayılı Gelir Vergisi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 20. maddesiyle değiştirilen 5597 sayılı Yurt Dışına Çıkış Harcı Hakkında Kanun ile Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun 1. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "...15 Türk Lirası ..." ibaresinin "...50 Türk Lirası..." şeklinde değiştirilmesi yönünden

14. Anayasa'nın 23. maddesinde, "*Herkes, yerleşme ve seyahat hürriyetine sahiptir... Seyahat hürriyeti, suç soruşturması ve kovuşturması sebebiyle ve suç işlenmesini önlemek; Amaçlarıyla kanunla sınırlanabilir. (Değişik: 3/10/2001-4709/8 md.; Değişik: 12/9/2010-5982/3 md.) Vatandaşın yurt dışına çıkma hürriyeti, ancak suç soruşturması veya kovuşturması sebebiyle hâkim kararına bağlı olarak sınırlanabilir*", hükmü yer almaktadır. Dava konusu kural Anayasa'da öngörülen seyahat özgürlüğünün sınırlanabileceği durumlardan birisini kapsamamaktadır. Vatandaşların yurt dışına çıkma hürriyeti, ancak ve ancak suç soruşturması veya kovuşturması sebebiyle hâkim kararına bağlı olarak sınırlanabilir.

15. Kuralda belirtilen harç ödenmediğinde vatandaşların yurtdışına çıkışına izin verilmediğinden, seyahat hürriyetleri engellenmektedir. Anayasanın "Yerleşme ve seyahat hürriyeti" başlıklı 23. maddesinde sayılan özel sınırlama nedenleri kapsamına girmeyen bu düzenlemenin, seyahat özgürlüğü yönünden getirdiği müdahalenin niteliği değerlendirildiğinde demokratik bir toplumda gerekli bir müdahale olduğunun kabulü zor görünmektedir.

16. Kanun koyucu bir kamu hizmetinin karşılığı olarak harç alma yetkisine sahiptir. İptali istenen kural ile herhangi bir kamu hizmeti sunulmadan "harç" adı altında bir bedel alınmaktadır. Kuraldaki "harç" kavramını meşru gösterebilecek tek kamusal işlem yurt dışına çıkarken ilgili görevli tarafından pasaportun kontrol edilmesi ve çıkış tarihini gösteren bir kaşenin pasaporta vurulmasıdır. Pasaport kontrolü ve çıkış tarihinin vurulması kamusal bir hizmet olmadığından "yurt dışına çıkış harcı" ibaresindeki "harç" Anayasa'nın 73.maddesi kapsamı içinde değerlendirilebilecek bir harç değildir. Nitekim Anayasa Mahkemesi de bir kararında (E. 2011/64, K. 2012/67, 1.11.2012) bir hizmetin harç konusu olabilmesi için kişilerin bir kamu kurumundan yararlanmaları, kişilere kamu eliyle özel bir yarar sağlanması ve kamu idaresinin kişilerin özel bir işiyle uğraşması gerektiği ölçütlerini ortaya koymuştur. Dolayısıyla dava konusu kural Anayasa'nın 73. maddesini de aykırıdır.

17. İfade ettiğim gerekçelerle kuralın Anayasa'nın 13., 23. ve 73. maddelerine aykırı olduğu düşüncesiyle çoğunluk kararına katılmadım.

Üye

Engin YILDIRIM

KARŞIOY GEREKÇESİ

1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanununa eklenen geçici 12. maddenin Anayasaya aykırı olmadığına ve iptal talebinin reddine karar verilmiştir.

Red kararının gerekçesinde; şirketlerin öngörülemez durumlara karşı hazırlıklı olmak için ayırdıkları likidite olarak tanımlanan ihtiyat akçesi müessesesinin, şirketlerin kârının tamamının dışarı çıkarılmasını önlemek ve şirketler ile pay sahiplerini korumak üzere kârın belli bir miktarının düzenli olarak şirket bünyesinde tutulması amacıyla getirildiği, Merkez Bankasının da kendi özel kanununda ihtiyat akçesine ilişkin hükümler bulunan anonim şirketlerden biri olduğu, incelenen Kanunla yapılan değişikliklerden önce Bankanın yıllık sâfi kârından ayrılan ihtiyat akçelerinin dağıtılması mümkün değilken değişiklikle buna imkân sağlandığı ve dava konusu kuralla Banka hissedarlarının mülkiyet hakkına sınırlama getirildiği, ancak kuralın Anayasanın 13. ve 35. maddelerinde sınırlama ölçütü olarak belirlenen kanunilik, meşru amaç ve ölçülülük ilkelerine aykırı bir yönünün bulunmadığı belirtilerek red sonucuna ulaşılmıştır.

1211 sayılı Kanunun iptali talep edilen geçici 12. maddesinde, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihe kadar ayrılmış olan ihtiyat akçelerinin tamamı ile birikmiş fevkalade ihtiyat akçelerinin son yılın kârından ayrılan kısmı hariç tamamının Genel Kurul kararı aranmaksızın Hazineye verilmesi öngörülmüştür.

Kararda da belirtildiği üzere, 1211 sayılı Kanunun 1. maddesine göre anonim şirket olarak kurulan ve Kanunda açık hüküm bulunmayan hâllerde özel hukuk hükümlerine tâbi olacağı belirtilen Merkez Bankası, Kanunla verilen yetkileri kullanmakta, görevleri yerine getirmekte ve bu kapsamda para ve kur politikalarını düzenlemektedir. Temel amacı fiyat istikrarını sağlamak olan Merkez Bankasının bu görevlerini istikrarlı bir şekilde ve gereği gibi yerine getirebilmesi de öncelikle malî yapısının güçlü olmasına bağlıdır. Yani çoğunluğun gerekçesinde açıklandığı gibi, diğer şartların yanında ihtiyat akçelerinin de güçlü bir malî yapının korunması ve sürdürülmesi bakımından çok önemli olduğu tartışmasızdır.

Bilindiği gibi, Mahkememizin içtihadına göre mülkiyet hakkı ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü malvarlığı hakkını kapsamakta (örn. olarak bkz. 1/7/2015 tarihli ve E.2015/39, K.2015/62 sayılı karar, § 20); bireysel başvurularla ilgili kararlarımızda da, sermaye şirketlerinin ortaklık paylarının Anayasanın 35. maddesinde teminat altına alınan mülkiyet hakkı kapsamında olduğu ve şirketlerin malvarlığı ile ilgili bazı tedbirlerin bu hakka müdahale teşkil ettiği kabul edilmektedir (örn. olarak bkz. *Emine Görgülü*, B.No: 2014/5871, 6/7/2017, § 48).

Mahkememiz gibi AİHM de ekonomik bir değeri olan ve hissedarlara şirket üzerinde haklar tanıyan şirket hisselerini mülkiyet hakkı kapsamında görmekte (örn. olarak bkz. *Sovtransavto Holding/Ukrayna*, B.No: 48553/99, 25/7/2002, § 91); bu hakların sadece şirket varlıkları üzerinde dolaylı bir talep hakkı değil, oy hakları gibi hisseden kaynaklanan haklar da tanıdığını kabul etmekte (*Marini/Arnavutluk*, B.No: 3738/02, 18/12/2007, § 165) ve dolayısıyla şirket hissedarlarının bu hakları üzerinde tasarruflarda bulunulmasının mülkiyet hakkına sınırlama niteliğinde olduğunu hükme bağlamaktadır (*Marini/Arnavutluk*, §§ 166-167).

Kuruluş Kanununa göre hisselerinin %55'i Hazineye ait olan Merkez Bankasının kalan hisseleri bir kamu kurumu ile özel hukuk tüzel kişilerine ve gerçek kişilere aittir. Bu hisseler hissedarları için ekonomik birer değer ifade etmekte; esas itibarıyla Bankaya ait olan dağıtılmayan ihtiyat akçeleri de yukarıda belirtilen sebeplerle Banka hissedarları bakımından ekonomik bir değer ifade ettiğinden, çoğunluğun gerekçesinde kabul edildiği üzere bu meblağ üzerinde onların da mülkiyet hakları bulunmaktadır.

Aynı nedenlerle, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre yedek akçenin belirlenmesi ve belli şartlarda dağıtılması ancak genel kurul kararıyla mümkün olduğu gibi 1211

sayılı Kanuna göre de birikmiş ihtiyat akçesinin Genel Kurul kararı ile dağıtılması gerekmektedir. Kanununun 15. maddesinde de önemli kararların alınması hususunda Merkez Bankası Genel Kurulu yetkili kılınmakta; dolayısıyla Genel Kurulu teşkil eden bu hissedarlara da Bankanın önemli iş ve işlemlerinde oy hakkı tanınmaktadır. Esasen Merkez Bankasının hissedarlarının da -diğer anonim şirketlerde olduğu gibi- önemli kararların alınmasında ve Bankanın organlarının oluşturulmasında yetkili olması Anayasanın 35. maddesi uyarınca mülkiyet hakkının korunması için zorunludur.

Çoğunluk tarafından da, mezkûr hakka sınırlama getirdiği kabul edilen dava konusu kuralın ulaşılabilir, belirli ve öngörülebilir olduğu için kanunilik ölçütünü taşıdığı ve Hazineye katkı sağlayacağı için kamu yararına dayalı meşru bir amacının bulunduğu, ölçülülük yönünden de kamu yararı amacını gerçekleştirmek bakımından elverişli ve Bankanın kendisine has yapısı nedeniyle kanun koyucunun takdir yetkisi çerçevesinde gerekli olduğu kabul edilebilirse de, orantısız bir sınırlamaya neden olmadığı yönündeki çoğunluk görüşüne katılmak mümkün değildir.

Bu bağlamda, dava konusu kuralla Bankanın özel hukuk tüzel kişisi ve gerçek kişi ortaklarına söz hakkı tanınmadığı, bu paranın kısmen ve ödünç olarak değil tamamen ve geri alınmayacak şekilde devredildiği, böylece Bankanın malvarlığından çıktığı, ayrıca ihtiyat akçesi Hazineye verilirken diğer ortakların mülkiyet hakkına yönelik sınırlamanın yol açtığı külfeti hafifletebilecek ve adil bir dengenin sağlanmasına imkân verecek herhangi bir tedbirin de öngörülmediği belirtilmelidir.

Bu itibarla, kuralla söz konusu ortakların mülkiyet hakkına getirilen sınırlamanın orantılı olduğundan söz edilemez.

Açıklanan sebeplerle, dava konusu maddenin Anayasanın 13. ve 35. maddelerine aykırı olduğu ve iptal edilmesi gerektiği düşüncesiyle çoğunluğun red kararına karşıyım.

Üye

M. Emin KUZ

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Mahkememiz çoğunluğunun 17/7/2019 tarihli ve 7186 sayılı Gelir Vergisi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 6. maddesiyle 14/1/1970 tarihli ve 1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu'na eklenen geçici 12. maddenin Anayasa'ya aykırı olmadığı şeklindeki kanaatine katılmamaktayım.

2. Dava konusu geçici 12. madde metni şöyledir: *“Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihe kadar ayrılmış bulunan ihtiyat akçelerinin tamamı, birikmiş fevkalade ihtiyat akçelerinin ise son yılın kârından ayrılan kısmı hariç tamamı Genel Kurul kararı aranmaksızın Hazineye verilir.”*

3. Mahkememiz çoğunluğu dava konusu kuralın Anayasa'nın 35. maddesindeki mülkiyet hakkına aykırı olmadığı kanaatine ulaşmıştır. Kanaatimizce dava konusu kural Anayasa'nın 13. ve 35. maddeleri ile çeliştiği için Anayasa'ya aykırıdır.

4. 1211 sayılı Kanun'da da açıkça ifade edildiği üzere Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası bir anonim şirket olarak kurulmuş olup ve Kanun'da hüküm bulunmayan hâllerde özel hukuk hükümlerine tabidir. Bununla birlikte Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası normal bir anonim şirketten çok farklı bir görevi de ifa etmektedir. Bu bağlamda Banka'nın başta Türkiye'nin para ve kur politikalarının düzenlenmesi, fiyat istikrarının sağlanması ve kağıt para dolaşımının sağlanması olmak üzere önemli kamusal görev ve yetkileri bulunmaktadır.

5. Çoğunluk kararında da ifade edildiği üzere 1211 sayılı Kanun'da Bankanın hisse senetlerinin (A), (B), (C) ve (D) olmak üzere dört sınıfa ayrıldığı, (A) sınıfı hisse senetlerinin münhasıran Hazineye, (B) sınıfı hisse senetlerinin Türkiye'de faaliyette bulunan milli bankalara, (C) sınıfı hisse senetlerinin 15.000 hisseyi geçmemek üzere milli bankalar dışında kalan diğer bankalarla imtiyazlı şirketlere, (D) sınıfı hisse senetlerinin ise Türk ticaret kurumlarına ve Türk vatandaşlığını haiz gerçek ve tüzel kişilere tahsis edilmiş olduğu açıkça belirtilmiştir.

6. Bununla birlikte iptali talep edilen kuralın yürürlüğe girdiği tarih olan 19/7/2019'a kadar ayrılmış bulunan ihtiyat akçelerin tamamı ile birikmiş olağanüstü ihtiyat akçelerinin son yılın kârından ayrılan kısmı hariç tamamının Banka Genel Kurul kararı aranmaksızın Hazineye verilmesini öngören kurala ilişkin yapılan Anayasa'ya uygunluk denetiminde Mahkememiz çoğunluğunca, dava konusu kuralın geçici bir düzenleme içerdiği ve bir defaya mahsus olmak üzere kuralın yürürlüğe girdiği tarihe kadar birikmiş ihtiyat akçesinin Hazineye aktarılmasını hükme bağladığı ifade edilerek bu kuralla mülkiyet hakkına bir sınırlama getirilmiş ise de bunun kişilere aşırı bir külfet yüklediği, geçiş durumunun düzenlendiği ve Bankanın kâr elde etmesinde esas itibarıyla kendisine kanunla verilen ayrıcalıklı görev ve yetkilerin rol oynadığı dikkate alındığında kuralla ulaşılmak istenen amaca ilişkin kamu yararı ile mülkiyet hakkına yönelik kişisel yarar arasında bulunması gereken makul dengenin bozulmadığı anlaşılmakta olduğuna değinilerek bu itibarla kuralın orantısız bir sınırlamaya neden olmadığı, dolayısıyla mülkiyet hakkına ölçsüz bir sınırlama getirmediği sonucuna ulaşılmıştır (§§ 31-32).

7. Çoğunluğun bu kanaatine katılmak mümkün değildir. Bu bağlamda öncelikle ifade etmek gerekir ki her ne kadar para politikası ve fiyat istikrarı ile ilgili fevkalade önemli kamusal görev ve yetkilere sahip ise de Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası aynı zamanda bir anonim şirket şeklinde kurulmuştur. Sermaye ve hissedarlık yapısı boyutuyla dünyada farklı ülke örneklerine bakıldığında merkez bankalarının bir kısmının tamamen devlete ait olduğu, diğer bir kısmının hisselerinin kamu ve özel kesimle birlikte, diğer bir kısmının ise tamamen özel ticari banka hisselerine dayalı biçimde kurulduğu görülmektedir (Bkz.: Haydar Akyazı, Merkez Bankacılığı ve Merkez Bankalarının Bağımsızlığı Sorunu: Türkiye ve Amerika Birleşik Devletleri Örnek Olayı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, KTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon, 1994, s. 14).

8. Dolayısıyla ülkemizde Merkez Bankasının bir anonim şirket şeklinde kurulmuş olması nedeniyle şirketin hissedarlarının mülkiyet hakkından kaynaklanan menfaatleri de ihtiyat akçelerinin dağıtım sürecinde korunmalıdır. Zira, her ne kadar çok önemli kamusal görevleri bulunsada bir anonim şirketin kar amacı onun en belirgin özelliklerinden birisi olarak karşımıza çıkmaktadır.

9. Buradan hareketle Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının özellikle Türk ticaret kurumlarına ve Türk vatandaşlığını haiz gerçek ve tüzel kişilere tahsis edilmiş olan (D) sınıfı hissedarlarının da Bankanın bahse konu ihtiyat akçelerinde payı olduğu aşıkardır. Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihadında da ifade edildiği üzere sermaye şirketlerinin, ortaklarına sermaye paylarını belgelendirmek amacıyla verdikleri kıymetli evrak olan hisse senedi, ihraç edildiği şirketin senet üzerinde gösterilen oranda/payda türüne göre değişen biçimlerde mülkiyet

haklarını sahibine/elinde tutana sağladığından Anayasa'nın 35. maddesi kapsamında mülk olduğuna kuşku bulunmamaktadır (bkz.: *Josef Asboth*, B. No: 2013/6484, 31/3/2016, § 46. Benzer yönde bkz.: *Hamdi Akın İpek*, B. No: 2015/17763, 24/5/2018, § 84).

10. Dolayısıyla mülk olduğu noktasında bir kuşku bulunmadığı açık olduğuna göre hissedarlara dağıtılmadan Genel Kurul kararı aranmaksızın doğrudan Hazineye verileceği öngörülen bahse konu ihtiyat akçeleri ile ilgili dava konusu kuralın mülkiyet hakkına bir sınırlama getirmesi nedeniyle meşru bir amacının olup olmadığı ve bu sınırlamanın ölçülülük ilkesine uygunluğu ile ilgili denetim aşamasına geçilmesi gerekmektedir.

11. Bahse konu ihtiyat akçesinin Genel Kurul kararı olmaksızın Hazineye aktarılmasının Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının kamusal işlevi boyutu ile bakıldığında Hazine'ye katkı sağlaması amacı söz konusu olduğu için meşru bir amacı bulunduğu ve bu yönü ile Anayasa'nın 35. maddesindeki özel sınırlama nedeni olan kamu yararı amacını karşıladığı söylenebilir.

12. Ölçülülük ilkesi yönü ile yapılan incelemede mülkiyet hakkını sınırlandıran bu kuralın kamu yararı amacını gerçekleştirmeye yönelik olması da dikkate alındığında elverişli bir araç olduğu ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının bir şirket olması yanında kamusal işlev ve görevleri göz önünde tutulduğunda bahse konu müdahalenin gerekli olduğu da söylenebilir. Ancak mülkiyet hakkına yönelik bu müdahalenin şirketin hissedarı olduğu konusunda hiçbir kuşku bulunmayan özel kişilerin menfaatlerini hiçbir şekilde karşılamadığı, Genel Kurul kararı aranmaksızın tüm ihtiyat akçesini Hazineye vermeyi öngörmesi nedeniyle mülkiyet hakkına yönelik ölçüsüz bir müdahale niteliğinde olduğu sonucuna ulaşmak gerekmektedir.

13. Bu bağlamda çoğunluk kararında mülkiyet hakkı bağlamında ifade edilen, *“Bu durumda kuralla mülkiyet hakkına bir sınırlama getirilmiş ise de bunun kişilere aşırı bir külfet yüklediği, geçiş durumunun düzenlendiği ve Bankanın kâr elde etmesinde esas itibariyle kendisine kanunla verilen ayrıcalıklı görev ve yetkilerin rol oynadığı dikkate alındığında kuralla ulaşılmak istenen amaca ilişkin kamu yararı ile mülkiyet hakkına yönelik kişisel yarar arasında bulunması gereken makul dengenin bozulmadığı anlaşılmaktadır. Bu itibarla kuralın orantısız bir sınırlamaya neden olmadığı, dolayısıyla mülkiyet hakkına ölçüsüz bir sınırlama getirmediği sonucuna ulaşılmıştır.”* (bkz.: § 32) biçimindeki değerlendirmeye de Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının bir anonim şirket şeklinde kurulmuş olması ve hissedarlarının mülkiyet hakkı göz önünde tutulduğunda katılmak mümkün değildir. Zira anonim şirket şeklinde kurulmuş olan Bankanın sahip olduğu ayrıcalıklı görev ve yetkiler kendisine, hissedarı olan kişilerin mülkiyet hakkından kaynaklanan menfaatlerine bu derece geniş bir müdahale etme yetkisi tanıyamaz.

14. Bu nedenle 17/7/2019 tarihli ve 7186 sayılı Gelir Vergisi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 6. maddesiyle 14/1/1970 tarihli ve 1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu'na eklenen geçici 12. maddenin Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerine aykırı olduğu için iptali gerektiği kanaatiyle çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmamaktayım.

Üye

Yusuf Şevki HAKYEMEZ